

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΗΣ HUMANRIGHTS360

Αντιμετωπίζοντας τα αλυσιδωτά εμπόδια
προς την ένταξη & καταγράφοντας τους
«μη καταγεγραμμένους»



ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΗΣ HUMANRIGHTS360

Αντιμετωπίζοντας
τα αλυσιδωτά εμπόδια
προς την ένταξη
& καταγράφοντας τους
«μη καταγεγραμμένους»



ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	7
1. Αντιμετωπίζοντας τα αλυσιδωτά εμπόδια προς την ένταξη	8
1.1. Αιτούντες άσυλο	9
1.2. Μετά την αναγνώριση	20
1.3. Συμπεράσματα	25
2. Καταγράφοντας τους «μη καταγεγραμμένους»	28
2.1. Μη πρόσβαση σε νομιμοποιητικά έγγραφα	33
2.2. Συνέπειες στην υγεία	37
2.3. Συνέπειες στην εργασία	44
2.4. Συμπεράσματα-Προτάσεις	46
3. Η Υπηρεσία Κοινωνικής Ένταξης σε Αριθμούς	48
4. Αναστοχασμοί της Υπηρεσίας Κοινωνικής Ένταξης της HumanRights360	49

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μία από τις βασικές προκλήσεις για τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, που ήταν και μία βασική μας αρχή όταν ιδρύθηκε η HumanRights360, ήταν η αποφυγή της πολυδιάσπασης που τις περισσότερες φορές συνεπάγεται η λογική των χρηματοδοτήσεων. Η Κοινωνική Υπηρεσία Ένταξης αποτελεί την αποκρυστάλλωση αυτού του οράματος: μία υπηρεσία ολιστική και, κυρίως, ανοιχτή σε όλους: αιτούντες άσυλο, αναγνωρισμένους πρόσφυγες, μετανάστες χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα – και, εδώ και σχεδόν ενάμιση χρόνο, συνδυασμένη με ένα πρόγραμμα παροχής νομικής υποστήριξης ανθρώπων που διαβιούν σε καθεστώς δρόμου.

Η ανά χείρας αναφορά χωρίζεται σε δύο μέρη: το πρώτο μέρος αναλύει τα πολλαπλά εμπόδια προς την ένταξη που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες, όπως αυτά αποτυπώνονται στη δουλειά της Υπηρεσίας μας. Το δεύτερο μέρος εστιάζει στα ειδικότερα ζητήματα που προκύπτουν από τις υπηρεσίες προς ανθρώπους χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα. Αποτελεί αποκρυστάλλωση της δουλειάς μας στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης, και μπορεί να διαβαστεί συμπληρωματικά με την πρόσφατη αναφορά μας για τη δουλειά μας στην υποστήριξη αστέγων.¹ Ευελπιστούμε να αποτελέσει έναυσμα για δομικές αλλαγές στην κατεύθυνση μιας ρεαλιστικής αλλά και συνάμα δικαιωματικής πολιτικής.

Επαμεινώνδας Φαρμάκης

Ιδρυτής & Διευθυντής HumanRights360

1 'Απολογισμός εννέα μηνών του προγράμματος νομικής υποστήριξης αστέγων' (HumanRights360, 27 Απριλίου 2021), <https://bit.ly/3aazLBm>.

1.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΑΛΥΣΙΔΩΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ

Στο κείμενο αυτό, η οργάνωση HumanRights360 έχει συλλέξει τα κύρια εμπόδια που έχει διαπιστώσει η Υπηρεσία Κοινωνικής Ένταξης μέσα από τις υπηρεσίες που παρέχει, από το 2018, σε αιτούντες άσυλο και αναγνωρισμένους πρόσφυγες, στο κέντρο της Αθήνας ECHO Hub Athens, στην ανοιχτή δομή φιλοξενίας Ελαιώνα και στη δομή φιλοξενίας Σκαραμαγκά. Χρονικά, η καταγραφή αυτή αφορά τα ζητήματα που διαπιστώθηκαν κατά την περίοδο 2019-2021, πολλά από τα οποία ωστόσο είναι χρόνια. Αναγνωρίζοντας πως η μακρά περίοδος αναμονής για την απόφαση στην αίτηση ασύλου παίζει σημαντικό ρόλο στην ενταξιακή πορεία του ατόμου, στην καταγραφή συμπεριλαμβάνονται και οι αιτούντες άσυλο. Στόχος της καταγραφής αυτής είναι ο σχηματισμός μια συνολικής εικόνας για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο πληθυσμός αυτός, η ευαισθητοποίηση για τα υπάρχοντα κενά πολιτικής και η αισθητοποίηση των αλυσιδωτών συνεπειών που έχουν σε υπόλοιπες πτυχές της καθημερινότητάς τους. Μακροπρόθεσμα, με την καταγραφή αυτή, φιλοδοξούμε να συμβάλλουμε στη δημόσια συζήτηση με προτάσεις βελτίωσης των υφιστάμενων πολιτικών για την ένταξη.

Η μεθοδολογία της Υπηρεσίας αποτυπώνεται στο μοντέλο με τίτλο Ένταξη στην Καθημερινή Ζωή (EKZ), το οποίο βασίζεται στο εργοθεραπευτικό μοντέλο των Polatajko, Townsend και Craig (2007), Canadian Model of Occupational Participation and Engagement (CMOP-E).

Το μοντέλο αυτό αποτυπώνει την ανάγκη για παρέμβαση και υποστή-



ριξη, τόσο σε επίπεδο ατόμου (μέσα από τα πλάνα ζωής και την βελτίωση/ανάπτυξη δεξιοτήτων), όσο και στα Περιβάλλοντα/Πλαίσια που εμποδίζουν την ένταξη (μέσω της συνηγορίας και της στρατηγικής επικοινωνίας). Με αυτό τον τρόπο καθίσταται εφικτή η ένταξη και συμπερίληψη στην καθημερινή ζωή των ατόμων.

1.1. Αιτούντες άσυλο

Βάσει των υποθέσεων της Υπηρεσίας Κοινωνικής Ένταξης της HumanRights360, η κύρια πρόκληση που αντιμετώπισαν οι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια είναι η κατάργηση της παροχής ΑΜΚΑ το 2019.² Η κατάργηση αυτή και η μετέπειτα αντικατάστασή του με τον Προσωρινό Αριθμό Ασφάλισης και Υγειονομικής Περίθαλψης Αλλοδαπού (ΠΑΑΥΠΑ), έμελλε να παίξει σημαντικό ρόλο στην πρόσβασή τους στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και στην αγορά εργασίας, πριν αλλά και καθόλη τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19.

1.1.1. Προσωρινός Αριθμός Ασφάλισης και Υγειονομικής Περίθαλψης Αλλοδαπού (ΠΑΑΥΠΑ)

Ο Προσωρινός Αριθμός Ασφάλισης και Υγειονομικής Περίθαλψης Αλλοδαπού (ΠΑΑΥΠΑ) θεσμοθετήθηκε με το νόμο 4636/2019, μετά την κατάργηση της παροχής Αριθμού Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης (ΑΜΚΑ) σε αιτούντες άσυλο, το 2019.³ Η σχετική Υπουργική Απόφαση (ΥΑ) 717/2020 εκδόθηκε 6 μήνες μετά την κατάργηση της δυνατότητας έκδοσης ΑΜΚΑ, τον Ιανουάριο 2020. Ουσιαστικά όμως, ο ΠΑΑΥΠΑ άρχισε να αποδίδεται στους αιτούντες άσυλο 9 μήνες μετά την κατάργηση της δυνατότητας έκδοσης ΑΜΚΑ (ή ανάκλησής του για όσους ήδη είχαν) τον Απρίλιο 2020.⁴ Στο μεσοδιάστημα 9 μηνών υπήρχε ένα κενό που άφησε τον πληθυσμό αυτό μετέωρο χωρίς πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη και την εργασία.

² Εγκύκλιοι Φ.80320/οικ.31355/Δ18.2084/11-07-19 & Φ.80320/42862/Δ18.2718/01-10-19

³ Εγκύκλιοι Φ.80320/οικ.31355/Δ18.2084/11-07-19 & Φ.80320/42862/Δ18.2718/01-10-19

⁴ 'Τίθεται σε εφαρμογή η απόδοση του ΠΑΑΥΠΑ για τους αιτούντες άσυλο', ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, 1 Απρίλιος 2020, <https://www.makthes.gr/tithetai-se-efarmogi-i-apidosi-toy-paaypa-gia-270424>.

Με την ΥΑ 717/2020 ρυθμίζονται οι όροι και η διαδικασία για την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και την πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας, στην αγορά εργασίας, και στην κοινωνική ασφάλιση. Ο αριθμός ΠΑΑΥΠΑ είναι μοναδικός, αντιστοιχεί στον αριθμό δελτίου πλήρους καταγραφής ενός αιτούντα άσυλο και ισχύει για όλη τη διάρκεια της εξέτασης του αιτήματός του. Η κύρια διαφορά του ΠΑΑΥΠΑ με τον ΑΜΚΑ είναι η διάρκεια. Ενώ ο ΑΜΚΑ ισχύει δια βίου, ο ΠΑΑΥΠΑ απενεργοποιείται όταν η αίτηση ασύλου απορριφθεί, γίνει δεκτή, ή τεθεί στο αρχείο κατόπιν παραίτησης. Σε περίπτωση θετικής απόφασης στο αίτημα ασύλου, προβλέπεται διαδικασία μετάπτωσης σε αριθμό ΑΜΚΑ.

Δύο έτη μετά τη θεσμοθέτηση του ΠΑΑΥΠΑ και 1,5 χρόνο μετά την εφαρμογή του, έχουν φανεί ορισμένες αδυναμίες που σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά του αριθμού αυτού. Η σύνδεση του αριθμού με το δελτίο αιτούντος διεθνή προστασία και διάφορα τεχνικά προβλήματα παρεμπόδιζαν τη αδιάκοπη πρόσβαση στην εργασία, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και κοινωνική ασφάλιση για τους αιτούντες άσυλο, καθιστώντας τη διαβίωσή τους εξαιρετικά πιο δύσκολη, ιδιαίτερα στις συνθήκες της πανδημίας COVID-19.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ | Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο Σχέδιο δράσης για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών, συστήνει την άρση των εμποδίων για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και αναφέρει πως «έχει ζωτική σημασία η παροχή υποστήριξης στους μετανάστες και στις κοινότητες υποδοχής τους όσο το δυνατόν πιο έγκαιρα κατά τη διαδικασία μετανάστευσης».⁵ Σε αντίθεση με το πνεύμα αυτό, στην Ελλάδα οι αιτούντες άσυλο βάσει του άρθρου 53 του ν. 4636/19 αποκτούν ουσιαστική πρόσβαση στην αγορά εργασίας έξι μήνες μετά από την ολοκλήρωση της διαδικασίας κατάθεσης της αίτησης διεθνούς προστασίας. Συνεπώς, τους πρώτους έξι μήνες, ως αιτούντες άσυλο, δεν έχουν τη δυνατότητα νόμιμης εργασίας, με συνέπεια να εξαρτώνται αποκλειστικά από την παροχή υλικών συνθηκών υποδοχής από το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου και άλλους φορείς. Αυτό το γεγονός, πέρα από τον οικονομικό αποκλεισμό και την ένδεια (δεδομένου ότι το οικονομικό βοήθημα ξεκινούσε 3-4 μήνες έπειτα από την αρχική αίτηση), οδηγεί σε αδρανοποίηση των αιτούντων άσυλο. Επι-

5 Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 'Σχέδιο δράσης για την ενσωμάτωση και την ένταξη για την περίοδο 2021-2027', 24 Νοέμβριος 2020, <https://bit.ly/3i6geGH>.



πλέον, ο περιορισμός αυτός καθιστά τους αιτούντες άσυλο ευάλωτους σε εργασιακή εκμετάλλευση, ελλείπει νόμιμης διόδου στην εργασία.

Όπως και ο ΑΜΚΑ, ο αριθμός ΠΑΑΥΠΑ είναι απαραίτητος για την πρόσβαση στην εργασία, απαιτείται για τη συμπλήρωση των απαραίτητων εγγράφων και καταχωρείται στο σύστημα «Εργάνη». Κατά τη μετάβαση από τον ΑΜΚΑ στη χρήση του αριθμού ΠΑΑΥΠΑ, οι αιτούντες άσυλο αντιμετώπισαν προκλήσεις στο να διατηρήσουν την εργασία τους ή να αναζητήσουν εργασία. Αυτό οφείλεται στις μεγάλες καθυστερήσεις που υπήρξαν στην απόδοση και ενεργοποίηση του ΠΑΑΥΠΑ. Η διαδικασία ενεργοποίησης, σε αρκετές περιπτώσεις που χειρίστηκε η HumanRights360, διήρκεσε έως και ένα έτος.

Επιπλέον, η κατάργηση του ΑΜΚΑ και η αντικατάστασή του με τον ΠΑΑΥΠΑ είχε αναδρομική ισχύ, δηλαδή αφορούσε και τους αιτούντες άσυλο που είχαν ενεργό δελτίο αιτήσαντος ασύλου και ΑΜΚΑ προ της 01-11-2019. Για την μετάβαση αυτή ορίστηκαν διαδικασίες στις μεταβατικές διατάξεις της ΥΑ 717 (άρθρο 13).⁶ Από τις υποθέσεις της Υπηρεσίας Κοινωνικής Ένταξης διαπιστώθηκαν καθυστερήσεις στη διαδικασία αυτή, οι οποίες είχαν ως συνέπεια την αδυναμία αναζήτησης εργασίας για το διάστημα αυτό, καθώς και αδυναμία ανανέωσης των συμβάσεων εργασίας.

⁶ 'Φ.80320/4382/225/2020 Γνωστοποίηση δημοσίευσης της Κοινής Υπουργικής Απόφασης περί απόδοσης Π.Α.Α.Υ.Π.Α. στους αιτούντες άσυλο', <https://www.taxheaven.gr/circulars/32361/f-80320-4382-225-2020>.

ΠΑΑΥΠΑ ΚΑΙ ΠΑΝΔΗΜΙΑ

Η ιστορία της Σ.

31 χρονών, αιτούσας άσυλο από την Κένυα.

Το καλοκαίρι του 2020 αδυνατούσε να εκδώσει ΑΜΑ-ΙΚΑ λόγω ληγμένου δελτίου αιτούντος άσυλο, καθώς βάσει των υπαλλήλων της υπηρεσίας του ΕΦΚΑ, δεν προβλεπόταν ανανέωση του δελτίου για λόγους εύρεσης εργασίας. Επίσης, η ίδια υπηρεσία αναφέρθηκε στην ανάγκη αναγραφής της φράσης «Πρόσβαση στην αγορά εργασίας» πάνω στο δελτίο για να στοιχειοθετηθεί το δικαίωμα στην εργασία. Εργάστηκε (άτυπα) για ένα μήνα και απολύθηκε λόγω της απουσίας ΠΑΑΥΠΑ. Το δελτίο αιτούντος άσυλο ανανεώθηκε εν τέλει τον Ιούνιο 2021.

Την περίοδο από την έναρξη της πανδημίας, τον Μάρτιο 2020, έως και το τέλος Ιουνίου 2021, τα μέτρα προστασίας καθώς και τα χαρακτηριστικά του αριθμού ΠΑΑΥΠΑ, οδήγησαν σε προβλήματα που άπτονται της πρόσβασης στην εργασία αλλά και στην υγειονομική περίθαλψη καθώς οι αιτούντες άσυλο, σε μεγάλο βαθμό, πέρασαν το σύνολο της πανδημίας με ανενεργό ΠΑΑΥΠΑ. Αυτό συνέβη για δύο λόγους. Αρχικά, όπως αναφέρεται και ανωτέρω, η διαδικασία χορήγησης ΠΑΑΥΠΑ είχε τεχνικές δυσκολίες που οδήγησαν σε μακρόχρονες καθυστερήσεις. Παράλληλα ωστόσο, η πανδημία επέφερε έναν επιπλέον παράγοντα που επιβάρυνε τις ήδη υπάρχουσες δυσχέρειες ως προς την πρόσβαση στην εργασία. Την περίοδο εκείνη, η Υπηρεσία Ασύλου είχε αναστείλει την ανανέωση δελτίων αιτούντων διεθνή προστασία και τα δελτία αιτούντων άσυλο ανανεώνονταν αυτόματα βάσει διαδοχικών Κοινών Υπουργικών Αποφάσεων.⁷ Οι παρατάσεις αυτές θεωρητικά προστάτευαν τους αιτούντες άσυλο εφόσον δεν μπορούσαν να ανανεώσουν τα δελτία τους στην Υπηρεσία Ασύλου και απέτρεπαν τη συγκέντρωση κόσμου στις σχετικές υπηρεσίες.

Ωστόσο, οι παρατάσεις αυτές δεν αναγράφονταν πάνω στα δελτία αιτούντων, ούτε σε κάποιο σύστημα. Εφόσον η ισχύς του ΠΑΑΥΠΑ είναι συνδεδεμένη με την ισχύ του δελτίου αιτούντος (εκτός από τις εγκύους, για τις οποίες ισχύει για ένα έτος), αυτό είχε ως αποτέλεσμα να φαίνονται τα δελτία ληγμένα και να απενεργοποιείται ο ΠΑΑΥΠΑ. Ακολούθως,

⁷ Αποφάσεις 7330/2020 & 18602/2020 και αρ 156 του ν. 4764/2020 & αρ 123 του ν. 4790/2021

οι αιτούντες άσυλο πρακτικά αποκλείονταν από τα δικαιώματα πρόσβασης στην εργασία και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, όπως περιγράφονται στην ΚΥΑ 717/20, ακόμη και αν τυπικά τα δικαιούνταν.

Ειδικότερα, η HumanRights360 χειρίστηκε υποθέσεις όπου αιτούντες άσυλο που είχαν ήδη βρει εργασία, αδυνατούσαν να ανανεώσουν τις συμβάσεις εργασίας που είχαν συνάψει επειδή στο πληροφοριακό σύστημα Εργάνη τα δελτία παρουσιάζονταν ως ληγμένα παρόλο που, σύμφωνα με τις ΚΥΑ, βρίσκονταν σε ισχύ. Αυτό το ζήτημα έθετε εμπόδια στη διατήρηση σταθερής, νόμιμης εργασίας και μιας αυτόνομης διαβίωσης. Επίσης, υπήρξαν υποθέσεις, όπου λόγω της μη πρόσβασης στην Υπηρεσία Ασύλου για την ανανέωση της κάρτας ασύλου, δεν μπορούσαν να παραλάβουν τον ΠΑΑΥΠΑ, ακόμα και αν θεωρητικά είχαν δικαίωμα στην πρόσβαση στην εργασία, με αποτέλεσμα να χάνονται ευκαιρίες εργασίας.

ΙΑΤΡΟΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ | Με τον ίδιο τρόπο, η μη έγκαιρη έκδοση ΠΑΑΥΠΑ για αιτούντες άσυλο που είχαν ΑΜΚΑ προηγουμένως, καθώς και η απουσία μεταβατικής περιόδου ανανέωσης καρτών μετά το τέλος Ιουνίου 2021, κατέστησε αρκετά άτομα ευάλωτα, χωρίς έγγραφα που να διασφαλίζουν την πρόσβασή τους στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Ταυτόχρονα, η υπέρμετρη επιβάρυνση που υφίστατο εκείνη την εποχή (και σε μεγάλο βαθμό συνεχίζει να υφίσταται) στο δημόσιο σύστημα υγείας λόγω της πανδημίας, ουσιαστικά καθιστούσε σχεδόν αδύνατη την πρόσβασή τους σε οποιαδήποτε δομή δημόσιας υγείας, ακόμα και στα ΤΕΠ των νοσοκομείων ή στα δημοτικά ιατρεία, πολλά εκ των οποίων είχαν μειώσει δραστικά τις υπηρεσίες τους.



Η ιστορία του Ρ.

31 ετών, αιτούντα άσυλο από το Ιράν.

Ο Ρ. τον Μάιο του 2021, αν και αιτών άσυλο δεν είχε λάβει αριθμό ΠΑΑΥΠΑ. Επιθυμώντας να εμβολιαστεί ενάντια στον COVID-19, έκανε αίτηση για τον αριθμό ΠΑΜΚΑ η οποία δεν τελεσφόρησε, καθώς δεν έλαβε απάντηση στο αίτημά του. Δύο μήνες αργότερα ανανέωσε το δελτίο αιτούντος άσυλο, όπου αναγραφόταν ο ΠΑΑΥΠΑ. Επανέλαβε την προσπάθεια να κλείσει ραντεβού για εμβολιασμό μέσω φαρμακείων αλλά το σύστημα δεν αναγνώριζε τον ΠΑΑΥΠΑ. Εν τέλει, 4 μήνες μετά, το Σεπτέμβριο 2021 κατόρθωσε να κλείσει ραντεβού εμβολιασμού μέσω ΚΕΠ.

Οι προκλήσεις με τον ΠΑΑΥΠΑ δημιούργησαν εμπόδια στην πρόσβαση στην πλατφόρμα εμβολιασμού ενάντια στον COVID-19. Ελλείπει ΑΜΚΑ και ενεργού ΠΑΑΥΠΑ, ήταν αδύνατο για αιτούντες άσυλο που διαβιούν εκτός των Κέντρων Φιλοξενίας (camps), να ορίσουν ραντεβού για τον εμβολιασμό τους. Θεωρητικά το θέμα αυτό θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί με τη θέσπιση του ΠΑΜΚΑ, τον Προσωρινό Αριθμό Κοινωνικής Ασφάλισης. Στην πράξη, ακόμη και η διαδικασία έκδοσης ΠΑΜΚΑ είχε αρκετές τεχνικές δυσκολίες τους πρώτους μήνες. Σε ό,τι αφορά τις επιχειρήσεις εμβολιασμού κατά του COVID-19 σε δομές φιλοξενίας, ξεκίνησαν 6 μήνες αργότερα από τον γενικό πληθυσμό στις 3 Ιουνίου 2021.⁸

Σχετικά με τον αριθμό ΠΑΑΥΠΑ, η HumanRights360 έχει διαπιστώσει πως τα κύρια εμπόδια σχετίζονται με τη σύνδεση του αριθμού με τη λήξη του δελτίου αιτούντος καθώς και στη μη πρόβλεψη της αυτόματης ανανέωσης του ΠΑΑΥΠΑ παράλληλα με τα δελτία αιτούντος κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Αναφορικά με το πρώτο σκέλος, έχει προσφάτως ψηφιστεί με το άρθρο 21 του ν. 4825/2021 η επέκταση της διάρκειας του δελτίου αιτούντος άσυλο από τους 6 στους 12 μήνες, οπότε αναμένεται να λειανθούν τα προβλήματα καθώς οι αιτούντες θα έχουν μεγαλύτερο χρονικό περιθώριο. Αναφορικά με το δεύτερο σκέλος, σε περίπτωση εκ νέου θεσμοθέτησης μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας του κορονοϊού, προτείνεται, παράλληλα με την αυτόματη ανανέωση των δελτίων, η αυτόματη ανανέωση του αριθμού ΠΑΑΥΠΑ έτσι ώστε να μην χάσουν την πρόσβαση στην εργασία και στην υγειονομική περίθαλψη και ασφάλιση.

⁸ Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 'Έναρξη του εμβολιασμού αιτούντων άσυλο στα νησιά και την ενδοχώρα', 3 Ιουνίου 2021, <https://rb.gy/s6itsu>.

1.1.2. Δελτία Αιτούντων Διεθνή Προστασία (ΔΑΔΠ)

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ | Στις 30 Ιουνίου 2021 έπαυσαν οι αυτόματες ανανεώσεις των Δελτίων Αιτούντων Διεθνή Προστασία που λάμβαναν χώρα στα πλαίσια των μέτρων προστασίας ενάντια στον κορονοϊό. Το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου εξέδωσε ανακοίνωση σύμφωνα με την οποία οι αιτούντες άσυλο θα μπορούσαν να ανανεώσουν σταδιακά τα παλιά δελτία ΔΑΔΠ και να τα αντικαταστήσουν με τις νέες κάρτες.⁹ Οι νέες κάρτες προβλέπεται να έχουν ενσωματωμένο μικροεπεξεργαστή και σχετίζονται με δακτυλικό αποτύπωμα.

Ωστόσο, δεν προβλέφθηκε μεταβατική παράταση της αυτόματης ανανέωσης των Δελτίων Αιτούντων Διεθνή Προστασία για τη διάρκεια της σταδιακής ανανέωσης των δελτίων. Συνεπώς, αυτοστιγμεί όλοι οι αιτούντες άσυλο φαίνονταν -και ήταν- παράτυποι για το διάστημα από τις 30 Ιουνίου έως και την ημερομηνία για την οποία είχε οριστεί το ραντεβού αντικατάστασης και ανανέωσης του δελτίου τους.

Επιπρόσθετα, η διαδικασία που προέβλεπε η σχετική ανακοίνωση δεν έχει εφαρμοστεί πλήρως μέχρι και σήμερα. Έχουν σημειωθεί περιπτώσεις όπου οι αιτούντες άσυλο δεν λάμβαναν το προβλεπόμενο ραντεβού, καθώς από τις τηλεφωνικές επαφές με την Υπηρεσία Ασύλου προέκυπταν επιπλέον κριτήρια, όπως η διεύθυνση κατοικίας, η έκδοση και η εκκρεμότητα επίδοσης απόφασης κ.α. τα οποία δεν είχαν γνωστοποιηθεί τυπικά. Το τελευταίο χρονικό διάστημα και μετά από συνεχείς επικοινωνίες με τα κατά τόπου Γραφεία Ασύλου, το ζήτημα φαίνεται να διευθετήθηκε με άτυπο τρόπο, καθώς πλέον οι ανανεώσεις των δελτίων λαμβάνουν χώρα μετά από συνεννόηση συνήθως δικηγόρων ή κοινωνικών λειτουργών με την Υπηρεσία Ασύλου απευθείας, είτε με χορήγηση ραντεβού κατόπιν σχετικού αιτήματος στην ηλεκτρονική πλατφόρμα, ωστόσο, η μη τήρηση της προβλεπόμενης διαδικασίας θέτει σαφώς σε δυσμενή θέση τους αιτούντες που δεν υποστηρίζονται από κάποια μη κερδοσκοπική οργάνωση, και συνεπώς δεν έχουν την απαραίτητη άτυπη πληροφόρηση.

⁹ Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 'Αντικατάσταση Δελτίων Αιτούντος Διεθνή Προστασία (τριπτύχων) από τις νέες κάρτες', 29 Ιούνιος 2021, <https://bit.ly/3Dy0yoo>.

Πέραν των καθυστερήσεων αυτών, οι αιτούντες άσυλο που απέκτησαν τις νέες κάρτες συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν εμπόδια στην καθημερινότητά τους. Έχουν σημειωθεί περιστατικά αδυναμίας σύναψης ή ανανέωσης σύμβασης εργασίας, με την αιτιολόγηση πως οι κάρτες αν και αναγράφουν την αρχική τους ισχύ, δεν αναγράφουν τις ανανεώσεις και δεν δίνεται κάποιο αποδεικτικό ανανέωσης στους αιτούντες. Αυτή η παράλειψη θέτει και πάλι εμπόδια στη διατήρηση σταθερής, νόμιμης εργασίας, αλλά και εμπόδια σε διάφορες συναλλαγές, οι οποίες θα πρέπει να γίνονται καλή τη πίστει. Τέλος, στην νέου τύπου κάρτα ασύλου δεν έχει προβλεφθεί η δυνατότητα αναγραφής του λεκτικού «πρόσβαση στην εργασία», όπως προβλέπεται στην ΥΑ 717/20. Η παράλειψη αυτή θα μπορούσε να δημιουργήσει αμφιβολίες στο κατά πόσο είναι ενεργό το δικαίωμα πρόσβασης στην εργασία και να δημιουργήσει επιπλέον διοικητικά εμπόδια στους αιτούντες άσυλο. Σημειώνεται πως βάσει του ν. 4825/2021 τα δελτία θα έχουν διάρκεια ενός έτους αντί των 6 μηνών που ίσχυαν μέχρι πρότινος.

Η ιστορία του Σ.

26 ετών, αναγνωρισμένου πρόσφυγα από τη Σιέρα Λεόνε.

Ξεκίνησε να εργάζεται ως ψυκτικός σε ιδιωτική επιχείρηση, με την πρόσληψη του να τίθεται εν αμφιβόλω, λόγω της μεγάλης καθυστέρησης έκδοσης ΑΜΑ, εξαιτίας της αδυναμίας προγραμματισμού συνάντησης. Στη συγκεκριμένη υπηρεσία, δεν υπήρχε κενό για συνάντηση για ένα μήνα, με αποτέλεσμα ο εργοδότης να απειλείται με πρόστιμο από την ίδια υπηρεσία, λόγω ελλিপών εγγράφων του ωφελούμενου. Τελικώς η έκδοση ΑΜΑ κατέστη εφικτή, ένα μήνα αργότερα, μετά από συνάντηση στην αρμόδια υπηρεσία, όταν και βρέθηκε σχετικό κενό.

1.1.3. Λοιπά γραφειοκρατικά εμπόδια

Η απουσία ενιαίας αντιμετώπισης των αιτούντων άσυλο από τις δημόσιες υπηρεσίες είναι ένα φαινόμενο που δεν εμφανίζεται τώρα για πρώτη φορά.¹⁰ Κατά τη διαδικασία αναζήτησης εργασίας και ειδικότερα στο στάδιο της πρόσληψης έχει διαπιστωθεί, κατά κύριο λόγο, η δυσκολία έκδοσης απαραίτητων εγγράφων όπως ο Αριθμός Μητρώου Ασφαλισμένου (ΑΜΑ). Όπως και σε άλλες περιπτώσεις, δεν είναι ενιαία η αντιμετώπιση των αιτούντων, εξαρτάται από τους υπαλλήλους και το κάθε κατάστημα, συνήθως ζητούν επιπλέον δικαιολογητικά όπως η βεβαίωση από εργοδότη. Τέτοια περιστατικά αποτελούν εμπόδιο στην προετοιμασία των υποψήφιων εργαζομένων και αποθαρρύνουν τους εργοδότες, ειδικότερα αυτούς που δεν είναι εξοικειωμένοι με τέτοιου είδους διαδικασίες και επιβραδύνουν κατά συνέπεια ακόμη περισσότερο την οικονομική τους αυτονομία.

Αυτή η αποθάρρυνση των εργοδοτών στοιχειοθετείται επιπλέον από τη σχετική ειδική έρευνα που έχει πραγματοποιήσει η HumanRights360 σε συνεργασία με την εταιρεία ερευνών FocusBari. Σε ερώτηση σχετικά με τις προθέσεις των επιχειρήσεων, είναι σημαντικό ότι οι μισές επιχειρήσεις (49%) δηλώνουν θετικές να προσφέρουν εργασία σε πρόσφυγα/μετανάστη. Ωστόσο, η απόφαση πρόσληψης προσφύγων και μεταναστών δεν θεωρείται τεχνικά/διοικητικά εύκολη υπόθεση. Οι απαιτητικές γραφειοκρατικές διαδικασίες συχνά δρουν ανασταλτικά για την πρόσληψη των υποψηφίων, παρά τα οφέλη που αναγνωρίζονται.¹¹ Για παράδειγμα, αναδεικνύεται η μη γνώση των ιδιωτικών επιχειρήσεων για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες, η οποία άγνοια μπορεί να τις οδηγήσει στην απαίτηση εγγράφων τα οποία δεν υπάρχουν, όπως είναι τα διαβατήρια και τα πιστοποιητικά οικογενειακής κατάστασης.

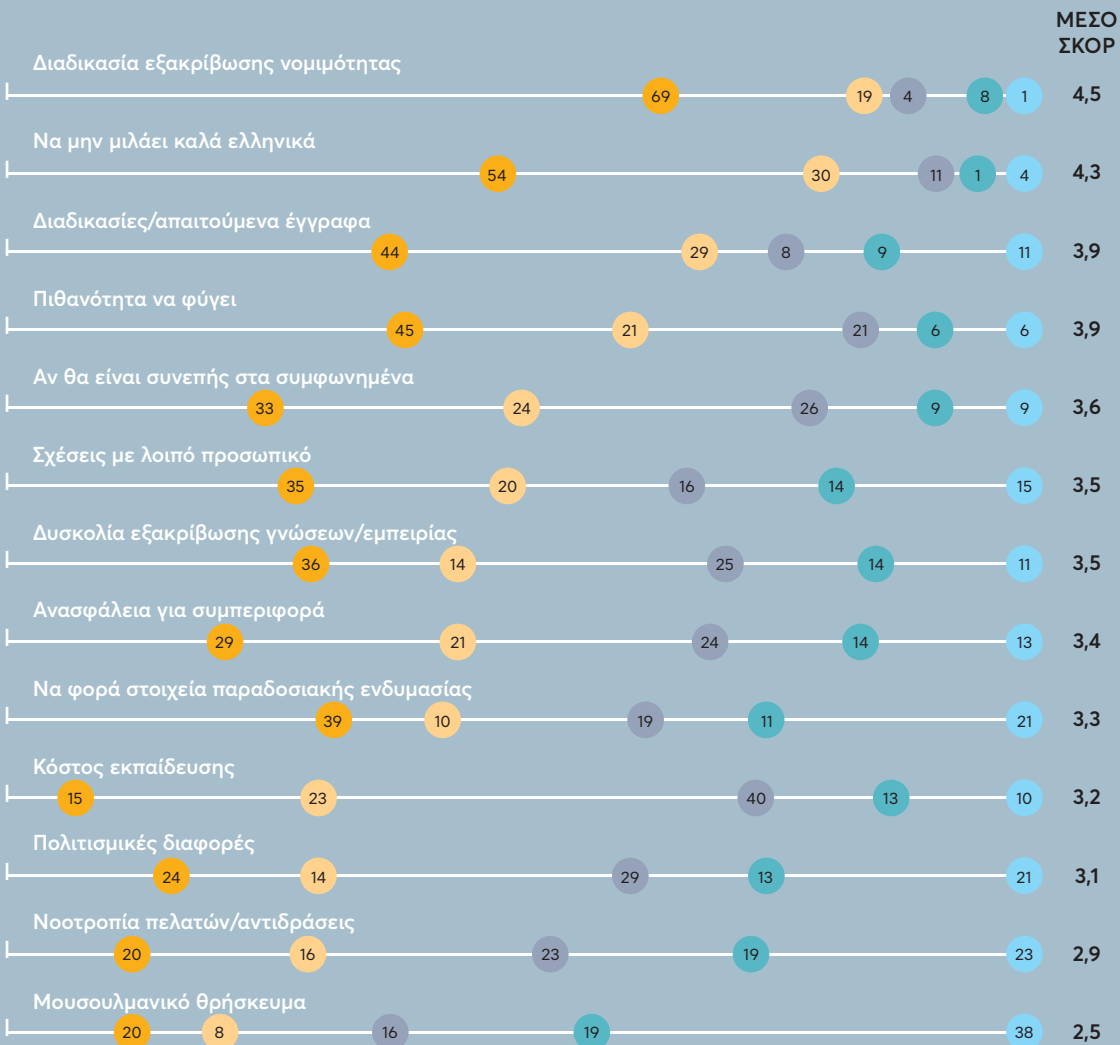
¹⁰ 'Παραβίαση Δικαιωμάτων Προσφύγων από τη Διοίκηση – Κοινή Επιστολή 25 Οργανώσεων | socialpolicy.gr', 23 Αυγούστου 2017, <https://bit.ly/3m6rFQ3>.

¹¹ 'Νέα έρευνα της HumanRights360 σχετικά με την επαγγελματική ένταξη μεταναστών και προσφύγων', HumanRights360, 5 Οκτωβρίου 2021, <https://bit.ly/30yiZuH>.

Σημαντικότητα εμποδίων για πρόσληψη προφύγων/μεταναστών

Για σχεδόν 7 στις 10 επιχειρήσεις, βασικό πρόβλημα με διαφορά αποτελεί η ανάγκη εξακρίβωσης της νομιμότητας και ακολουθούν τα εμπόδια επικοινωνίας λόγω γλώσσας. Σε μέτριο βαθμό προβληματίζουν θέματα συμπεριφοράς & κουλτούρας

Πηγή: Έρευνα της HumanRights360 σχετικά με την επαγγελματική ένταξη μεταναστών και προσφύγων, Οκτώβριος 2021.



- Συμφωνώ πολύ
- Μάλλον συμφωνώ
- Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ
- Μάλλον διαφωνώ
- Διαφωνώ πολύ

Βάση: Σύνολο (N=80)

Ερ. 6 Σχετικά με πιθανά εμπόδια ή παράγοντες που μπορεί να προβληματίζουν έναν εργοδότη από το να προσλάβει πρόσφυγες/μετανάστες στην επιχείρησή του, πείτε μου κατά πόσο εσείς συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις φράσεις που θα σας αναφέρω.

Αιτούντες άσυλο και αναγνωρισμένοι πρόσφυγες, αν και έχουν πρόσβαση στην εργασία, αντιμετωπίζουν ποικίλα προβλήματα κατά τις συμπληρωματικές υπηρεσίες που χρειάζονται για να μπορούν να λαμβάνουν το μισθό τους και να κάνουν τραπεζικές συναλλαγές. Ειδικότερα, το άνοιγμα λογαριασμού σε τράπεζα αποτελεί μια περιπέτεια για κάθε ενδιαφερόμενο αιτούντα άσυλο. Έχει καταγραφεί η άρνηση υπαλλήλων να ανοίξουν λογαριασμούς σε αιτούντες άσυλο με την αιτιολόγηση πως το δελτίο αιτήσαντος δεν αναγνωρίζεται ως έγγραφο ταυτοποίησης. Σημειωτέον ότι η αντιμετώπιση δεν είναι ενιαία, καθώς διαφορετικές τράπεζες ή ακόμη και διαφορετικά καταστήματα της ίδιας τράπεζας μπορεί να έχουν διαφορετική αντιμετώπιση απέναντι στους ενδιαφερόμενους. Το ζήτημα αυτό, τυπικά, είναι αρμοδιότητα των τραπεζών. Τις συνέπειες του ζητήματος αυτού τις υφίστανται οι αιτούντες άσυλο αλλά και οι πιθανοί εργοδότες τους. Συνέπεια αυτής της αστάθειας είναι σε κάποιες περιπτώσεις να μην μπορούν να προσληφθούν και σε άλλες, ενώ ξεκινούν να εργάζονται να μην μπορούν να λάβουν τις απολαβές τους ή να εξαναγκάζονται εργοδότες να έρχονται σε δύσκολη θέση. Αξίζει να σημειωθεί πως βάσει της Κ.Υ.Α. 22528/430/2017, η καταβολή μισθοδοσίας λαμβάνει χώρα αποκλειστικά μέσω καταβολής σε τραπεζικό λογαριασμό.

ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ ΠΑΝΔΗΜΙΑ | Εν μέσω της πανδημίας, δεδομένου ότι τα δελτία αιτούντων άσυλο φαίνονταν ληγμένα, σημειώθηκαν περιστατικά όπου οι τράπεζες «μπλόκαραν» τους λογαριασμούς των αιτούντων άσυλο, δημιουργώντας συνακόλουθα προβλήματα στην εργασία τους καθώς δεν μπορούσαν να λάβουν την μισθοδοσία τους ή να ολοκληρώσουν συναλλαγές κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

1.2 Μετά την αναγνώριση

1.2.1. Άδειες διαμονής

Η ιστορία της Φ.

32 χρονών, αιτούσας άσυλο από το Καμερούν.

Η Φ. υποστηρίζεται από την υπηρεσία μας από το καλοκαίρι του 2021. Τον Αύγουστο έκανε αίτηση ασύλου μέσα από κέντρο κράτησης. Για το επόμενο 6μηνο δεν έχει πρόσβαση στην αγορά εργασίας με βάση την νομοθεσία. Όταν ήρθε στην Αθήνα, είχε πολύ μικρό υποστηρικτικό δίκτυο και εξακολουθεί να μένει σε επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης. Πληροφορήθηκε τον Σεπτέμβριο προφορικά από υπάλληλο της Υπηρεσίας Ασύλου, πως έχει θετική απόφαση στο αίτημα ασύλου της αλλά έως 2 μήνες αργότερα δεν της έχει επιδοθεί. Η Υπηρεσία Κοινωνικής Ένταξης της Human-Rights360, έκανε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για να ενημερώσει την Υπηρεσία Ασύλου για να ζητήσει να κλείσει όσο τον δυνατόν γρηγορότερα ραντεβού για την επίδοση. Το στάδιο που βρίσκεται η γυναίκα αυτή την στιγμή είναι μεταβατικό και αδιέξοδο. Δεν έχει πρόσβαση στην αγορά εργασίας και ταυτόχρονα δεν έχει επίσημα λάβει το προσφυγικό καθεστώς για να γίνουν όλες εκείνες οι απαραίτητες ενέργειες που θα εξασφαλίσουν την ισότιμη συμμετοχή της στην αγορά εργασίας.

Η ιστορία του Λ.

21 ετών, αναγνωρισμένου πρόσφυγα από τη Γουινέα.

Τον Ιούλιο 2021, ο Λ. βρήκε εργασία σε ξενοδοχείο, ωστόσο η άδεια διαμονής του ήταν ληγμένη ενώ είχε κάνει αίτηση ανανέωσης στην Υπηρεσία Ασύλου ήδη από τον Φεβρουάριο 2021. Η υπηρεσία ανθρωπίνου δυναμικού του ξενοδοχείου χρειαζόταν όμως ανανεωμένη την άδεια διαμονής του Λ. προκειμένου να προχωρήσει σε πρόσληψη. Συνεπώς, η πρόσληψη δεν έγινε ποτέ.

Τα γραφειοκρατικά εμπόδια δεν παύουν ακόμη και μετά την απόκτηση καθεστώτος διεθνούς προστασίας. Οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, δηλαδή οι πρόσφυγες και οι δικαιούχοι επικουρικής προστασίας, αντιμετωπίζουν μακρές καθυστερήσεις στη χορήγηση αλλά και την ανανέωση των αδειών διαμονής τους. Οι άδειες διαμονής (Άδειες Διαμονής Ενιαίου Τύπου/ΑΔΕΤ) είναι το έγγραφο το οποίο πιστοποιεί το καθεστώς τους και τους δίνει πρόσβαση στα δικαιώματά τους στην Ελλάδα. Η καθυστέρηση στη χορήγηση/ανανέωση των ΑΔΕΤ έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην εργασιακή και κοινωνική ένταξη των δικαιούχων καθώς καθυστερεί την έκδοση ΑΜΚΑ και συνακόλουθα τη πρόσβαση στην εργασία, την υγειονομική περίθαλψη και τα επιδόματα.

Η διαδικασία είναι η ακόλουθη: Όταν γίνεται δεκτό το αίτημα ενός αιτούντος διεθνούς προστασίας, ταυτόχρονα με την θετική απόφαση, εκδίδεται και η απόφαση έκδοσης ΑΔΕΤ και έπειτα ο δικαιούχος μπορεί να προχωρήσει σε αίτημα έκδοσης ΑΔΕΤ σε Αστυνομική Διεύθυνση/Γραφείο Διαβατηρίων. Παράλληλα, επειδή δεν είναι πλέον αιτών άσυλο, δεν δικαιούται να ανανεώσει το δελτίο αιτούντος (ΔΑΔΠ) του. Η επιτυχής έκδοση της άδειας διαμονής ανακοινώνεται στην ιστοσελίδα του ΥΜΑΣ με ορισμένο ραντεβού παραλαβής. Ωστόσο, σε υποθέσεις που χειρίζεται η HumanRights360, οι δικαιούχοι περιμένουν πολλούς μήνες για την έκδοση της άδειας διαμονής τους. Διάστημα στο οποίο ουσιαστικά, όχι μόνο αποκλείονται από τα δικαιώματά τους ως πρόσφυγες, αλλά από τα δικαιώματά τους εν γένει, αφού το δελτίο αιτούντος δεν μπορεί να ανανεωθεί. Συνεπώς, αδυνατούν να εγγραφούν στο σύστημα Εργάνη, να συναλλαχθούν με το τραπεζικό σύστημα, ακόμη και να έχουν πρόσβαση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη καθώς ο ΠΑΑΥΠΑ είναι απενεργοποιημένος και αδυνατούν να εκδώσουν ΑΜΚΑ.

Σημειώτέον ότι η ισχύς της κάθε άδειας εκκινεί από την ημερομηνία έκδοσης της θετικής απόφασης και όχι από την ημερομηνία έκδοσης της άδειας. Συγκεκριμένα, η άδεια διαμονής έχει ισχύ 3 ετών για τους πρόσφυγες και 1 έτος για τους δικαιούχους επικουρικής προστασίας.¹² Στην περίπτωση ενός δικαιούχου επικουρικής προστασίας αυτό σημαίνει πως μετά από πολύμηνη αναμονή χωρίς έγκυρο νομιμοποιητικό έγγραφο, λαμβάνει μια άδεια διαμονής η οποία θα λήξει σε λίγους

¹² Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 'Άδειες Διαμονής', 7 Αύγουστος 2020, <https://migration.gov.gr/gas/aitoyntes-kai-dikaioychoi/adeies-diamonis/>.

μήνες και θα πρέπει εκ νέου να κάνει αίτημα ανανέωσης το οποίο θα περατωθεί μετά από αρκετό καιρό, κατά τη διάρκεια του οποίου θα βρίσκεται πάλι χωρίς κάποιο έγγραφο που θα τον καλύπτει στις συναλλαγές του και στην εργασία του. Ενδεικτικά, βάσει προφορικής ενημέρωσης της Υπηρεσίας Κοινωνικής Ένταξης από την Υπηρεσία Ασύλου, τον Οκτώβριο 2021 εξετάζονταν αιτήματα ανανέωσης ΑΔΕΤ που έληξαν στις αρχές του 2021. Ταυτόχρονα, βάσει του αρ. 17 ν.4825/2021, στην περίπτωση που ο δικαιούχος κάνει εκπρόθεσμο αίτημα ανανέωσης της άδειας διαμονής του, θα του επιβάλλεται πρόστιμο 100 ευρώ.

1.2.2. Στέγαση

Το κύριο πρόγραμμα ένταξης για τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας είναι το πρόγραμμα Helios, το οποίο υλοποιείται από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ). Το πρόγραμμα αυτό δεν παρέχει στέγαση άμεσα αλλά, μεταξύ άλλων (πρόγραμμα ένταξης, μαθήματα ελληνικών), προβλέπει την υποστήριξη των δικαιούχων για την αυτόνομη στέγασή τους μέσω ενός επιδόματος για 12 μήνες. Επιλέξιμοι για το πρόγραμμα είναι οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας που διέμεναν σε επίσημη κρατική δομή (σε ανοιχτή δομή φιλοξενίας, Κέντρο Υποδο-



© Φάνης Λογοθέτης

χής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ), Ξενοδοχείο ή διαμέρισμα στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΣΤΙΑ), κατά τον χρόνο της επίδοσης της απόφασης επί της αίτησης ασύλου. Δηλαδή, οι πρόσφυγες που ως αιτούντες άσυλο ζούσαν αυτόνομα στον αστικό ιστό με χρήση του οικονομικού βοηθήματος ή έχοντας βρει εργασία, δεν μπορούν να ενταχθούν στο πρόγραμμα Helios γενικότερα και συνεπώς ούτε μπορούν να εγγραφούν στα σχετικά μαθήματα ελληνικής γλώσσας. Τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν πως από το καλοκαίρι του 2019 μέχρι τον Νοέμβριο 2021, 15.928 δικαιούχοι διεθνούς προστασίας έχουν επωφεληθεί από το στεγαστικό επίδομα του Helios, πανελλαδικά.¹³ Την ίδια περίοδο αναγνωρίστηκαν ως δικαιούχοι διεθνούς προστασίας πλέον των 68000 ατόμων.¹⁴

Παράλληλα, η Υπηρεσία Κοινωνικής Ένταξης της HumanRights360 έχει διαπιστώσει πως η εύρεση αυτόνομης κατοικίας είναι συχνά μια περίπλοκη υπόθεση για τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας. Οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας έχουν προθεσμία 30 ημερών για να επωφεληθούν από την υποστήριξη στέγασης χωρίς να μείνουν άστεγοι. Αυτό οφείλεται σε δύο προβλέψεις. Πρώτον, από τον Μάρτιο 2020, οι αιτούντες άσυλο που διαμένουν σε δομές φιλοξενίας του ΥΜΑΣ, έχουν 30 ημέρες προθεσμία να αποχωρήσουν από τις δομές ή τα διαμερίσματα, από την ημέρα που τους επιδίδεται η θετική ή απορριπτική απόφαση επί του αιτήματος ασύλου τους.¹⁵ Προβλέπεται παράταση δύο μηνών σε ορισμένες ευάλωτες περιπτώσεις.¹⁶ Δεύτερον, για την έναρξη της υποστήριξης των δικαιούχων διεθνούς προστασίας μέσω του επιδόματος ενοικίου απαιτείται να έχουν βρει κατάλληλη στέγη, να έχουν συνάψει συμβόλαιο καταχωρημένο στην εφαρμογή TAXISnet, το οποίο θα έχει διάρκεια τουλάχιστον 6 μηνών και να έχουν λογαριασμό σε ελληνική τράπεζα, διαφορετικό από εκείνον στον οποίο λάμβαναν το οικονομικό βοήθημα.¹⁷ Αυτό σημαίνει πως, εάν δεν κατορθώσουν να βρουν σπίτι σε αυτό το διάστημα, κινδυνεύουν να βρεθούν σε κατάσταση αστεγίας.

13 IOM, 'HELIOS Factsheet November 2021', <https://greece.iom.int/sites/greece/files/HELIOS%20Factsheet%20November%202021%20W2.pdf>.

14 Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 'Ενημερωτικό Σημείωμα Α Οκτωβρίου 2021', ημερομηνία πρόσβασης 18 Νοέμβριου 2021, <https://bit.ly/3wZoQFp>.

15 Άρθρο 111 ν. 4674/2020

16 Άρθρο 6 ΚΥΑ Αριθμ. οικ. 13348/2020

17 IOM, 'Project Regulations Handbook', ημερομηνία πρόσβασης 5 Οκτωβρίου 2021, https://greece.iom.int/sites/greece/files/Project%20Regulations%20Handbook_ENGLISH_Sept_updated.pdf.

Η ιστορία του Α.

30 ετών, αναγνωρισμένου πρόσφυγα από τη Συρία

Ο Α. δεν μπορεί να αποκτήσει στοιχεία ηλεκτρονικού λογαριασμού (e-banking) σε ελληνική τράπεζα. Όταν ρώτησε τον λόγο, έλαβε την απάντηση από την τράπεζα πως σχετίζεται με την προσφυγική του ιδιότητα. Έκανε γραπτό αίτημα το οποίο δεν απαντήθηκε ποτέ.

Το ίδιο το πρόγραμμα Helios παρέχει υπηρεσίες υποστήριξης μέσω ομαδικών συναντήσεων, ενημερωτικών φυλλαδίων και του site Helios Apartments. Ωστόσο, κατά την αναζήτηση διαμερίσματος σε αυτό το στάδιο, η HumanRights360 έχει διαπιστώσει πως ελλείπει επαρκούς γνώσης της ελληνικής γλώσσας οι δικαιούχοι αδυνατούν να επικοινωνήσουν ικανοποιητικά με τους ιδιοκτήτες διαμερισμάτων. Επιπλέον, αντιμετωπίζουν διακρίσεις από ιδιοκτήτες διαμερισμάτων οι οποίοι σε ορισμένες περιπτώσεις δεν επιθυμούν να μισθώσουν σε πρόσφυγες. Τέλος, σε αστικές περιοχές όπως η Αθήνα, τα ενοίκια βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα, γεγονός που ήδη καθιστά την ανεύρεση κατοικίας αρκετά δύσκολη και για το γενικό πληθυσμό.

Η αστεγία -ή, αλλιώς, οι επισφαλείς συνθήκες στέγασης- στη μετάβαση μεταξύ των δύο προγραμμάτων μπορεί να διαρκέσει αρκετούς μήνες.¹⁸ Σημειώνεται πως για τους αναγνωρισμένους πρόσφυγες δεν προβλέπεται δυνατότητα στέγασης στις δομές μεταβατικής φιλοξενίας των δήμων τόσο λόγω απουσίας υπηρεσιών διερμηνείας όσο και λόγω έλλειψης θέσεων. Η HumanRights360 είχε επισημάνει αυτή τη διάσταση στην αναφορά δράσης της για την υποστήριξη ατόμων που διαβιούν σε καθεστώς δρόμου, σημειώνοντας ότι το 25% των ωφελούμενων του προγράμματος αφορούσε αναγνωρισμένους πρόσφυγες.¹⁹ Γίνεται φανερό πως η έλλειψη υποστήριξης και στρατηγικής εξόδου από τις δομές φιλοξενίας, σε συνδυασμό με την έλλειψη εναλλακτικών κάνουν αναπόφευκτη την κατάσταση που οδηγεί τους πρόσφυγες στο φάσμα της αστεγίας, είτε αυτό εκφράζεται μέσα από τη διαμονή σε προσωρινές/επισφαλείς συνθήκες είτε μέσα από τη διανυκτέρευση σε πλατείες και πάρκα της Αθήνας.

¹⁸ 'Σε κίνδυνο αστεγίας και στέρησης χιλιάδες πρόσφυγες αυτόν τον χειμώνα', 22 Δεκεμβρίου 2020, <https://bit.ly/3FgErnH>.

¹⁹ 'Απολογισμός εννέα μηνών του προγράμματος νομικής υποστήριξης αστέγων'.

1.2.3. Συναλλαγές με τραπεζικά ιδρύματα

Στην περίπτωση των αναγνωρισμένων προσφύγων, τα προβλήματα δεν παύουν καθώς έχουν σημειωθεί περιστατικά όπου οι τράπεζες δεν παρέχουν κωδικούς e-banking με την αιτιολόγηση της προσφυγικής ιδιότητας. Ένα επιπλέον τεχνικό εμπόδιο που έχει αντιμετωπίσει η Υπηρεσία Κοινωνικής Ένταξης της HumanRights360 είναι το γλωσσικό. Ειδικότερα, όπως σε κάθε υπηρεσία οι ωφελούμενοι αντιμετωπίζουν εμπόδια στην επικοινωνία, ελλείπει γνώσης της ελληνικής. Μάλιστα, έχει υπάρξει περιστατικό όπου υπάλληλος Τράπεζας προκειμένου να εξυπηρετήσει απαιτεί τη συνοδεία αποκλειστικά από διερμηνέα διαπιστευμένο από ελληνικό δημόσιο φορέα (όπως λ.χ. το τμήμα Ξένων γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιονίου Πανεπιστημίου), πράγμα πρακτικά αδύνατο να επιτευχθεί για γλώσσες όπως η περσική και η γλώσσα Ουρντού. Και πάλι, αυτά τα διαδικαστικά εμπόδια οδηγούν πρακτικά στον οικονομικό αποκλεισμό αυτού του πληθυσμού καθώς εμποδίζεται η είσπραξη των δεδουλευμένων τους, η εξαργύρωση κοινωνικών επιδομάτων όπως το ΕΕΕ και γενικότερα η διενέργεια συναλλαγών.

1.3. Συμπεράσματα

Διάφοροι παράγοντες επηρεάζουν την κοινωνική ένταξη των αιτούντων άσυλο και των αναγνωρισμένων προσφύγων. Περιληπτικά,

- η αδυναμία έκδοσης των απαραίτητων νομιμοποιητικών και διοικητικών εγγράφων,
- ο κίνδυνος έλλειψης στέγης,
- η απουσία δημόσιων προγραμμάτων και η έλλειψη επαρκών θέσεων εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας στις δομές και τον αστικό χώρο από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών,
- η δυσκολία στη πρόσβαση σε προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής ανάπτυξης ή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

είναι ορισμένες βασικές αντικειμενικές δυσκολίες που έρχονται αντιμετώπιζονται οι πρόσφυγες.

Τα διοικητικά εμπόδια που αφορούν μια πτυχή της διαβίωσης των αιτούντων άσυλο και προσφύγων, δημιουργούν αλυσιδωτή αντίδραση, παρακωλύοντας και άλλους τομείς της καθημερινότητάς τους. Τα κεφάλαια που αναφέρονται στον ΠΑΑΥΠΑ, στην ανανέωση των δελτίων αιτούντων άσυλο καθώς και στην έκδοση ανανέωση των ΑΔΕΤ των

δικαιούχων διεθνούς προστασίας, συνδυαστικά περιγράφουν δυσμενείς επιπτώσεις-ντόμινο στις υπόλοιπες πτυχές της κοινωνικής και οικονομικής τους ένταξης στην ελληνική κοινωνία. Τα εμπόδια αυτά δεν επηρεάζουν μόνο τους αιτούντες/πρόσφυγες αλλά και άλλα κομμάτια της κοινωνίας όπως οι εργοδότες τους και οι δημόσιες υπηρεσίες που και οι ίδιες επιβαρύνονται από τη μόνιμη αναζήτηση λύσεων. Κοινή συνισταμένη των ζητημάτων αυτών είναι η έλλειψη συντονισμού διαφορετικών υπηρεσιών, η οποία έγινε ακόμη πιο εμφανής κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

Παράλληλα με όλα τα ζητήματα που έχουν εκτεθεί, συνυπάρχει και επιμένει το πρόβλημα της γλώσσας. Σε κάθε τομέα, στην εργασία, στην υγειονομική περίθαλψη και σε κάθε καθημερινή συνδιαλλαγή, η μη γνώση της ελληνικής γλώσσας, ελλείψει επαρκών προγραμμάτων εκμάθησης, καθώς και η απουσία μετάφρασης και διερμηνείας προσθέτουν εμπόδια και περιπλέκουν ακόμη περισσότερο τις ήδη δαιδαλώδεις διαδικασίες.

Επιπλέον, τα εμπόδια στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας, οι πολιτισμικές διαφορές και η έλλειψη διασύνδεσης με τη τοπική κοινότητα επηρεάζουν τόσο την απασχόληση αλλά και την εξασφάλιση των όσων χρειάζονται για ένα αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο. Τέλος, η ρητορική ενάντια στους πρόσφυγες και τα φαινόμενα ξενοφοβίας από εταιρείες, ιδιοκτήτες ακινήτων και της κοινωνίας, αναχαιτίζουν την ομαλή συνύπαρξη και ένταξη της συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας.

Η ένταξη μεταναστών και προσφύγων είναι ένα μεγάλο στοίχημα για την ελληνική κοινωνία, όπως και για κάθε κοινωνία υποδοχής προσφύγων και μεταναστών. Ο οικονομικός και κοινωνικός αποκλεισμός οποιασδήποτε κοινωνικής ομάδας, ταραξίζει την ευημερία του συνόλου και την κοινωνική συνοχή. Περαιτέρω, η συνθήκη της εν εξελίξει πανδημίας ανέδειξε το πως για τους πληθυσμούς που είναι ήδη κοινωνικά ευάλωτοι, πράγματα μικρά, της καθημερινότητας, μπορεί να έχουν πολλαπλασιαστική επίδραση στην ευαλωτότητα αυτή.

Σε επίπεδο δημόσιας πολιτικής, η Ελλάδα έχει συντάξει δύο φορές εθνική στρατηγική για την ένταξη πολιτών τρίτων χωρών και αναμένεται ακόμη μια με επικέντρωση στους πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο. Βέβαια, βάσει των αναφορών διεθνών φορέων, η Ελλάδα βρίσκεται σχετικά χαμηλά σε σχέση με άλλα ευρωπαϊκά κράτη. Χαρακτηριστικό είναι πως στο δείκτη MIPEX, η Ελλάδα κατατάσσεται κάτω του μέσου

όρου της ΕΕ των 28 Κρατών-Μελών με βαθμό «Ισότητας στα χαρτιά».²⁰ Επίσης, στο δείκτη παρακολούθησης NIEM, η Ελλάδα έχει ανάμεσα σε 14 ευρωπαϊκές χώρες τη χαμηλότερη βαθμολογία σχετικά με την πρόσβαση στην εργασία και τη στέγαση.²¹ Σημειώνεται εδώ πως οι δείκτες αυτοί αναφέρονται στην κατάσταση της Ελλάδας το 2019, με την κατάσταση να έχει οπισθοχωρήσει ακόμη περισσότερο από τότε.

Οι τρόποι που θα μπορούσαν να ανακουφίσουν την κατάσταση αυτή είναι οι εξής: Ένας αποτελεσματικός συντονισμός των υπηρεσιών, εξασφάλιση της ομαλής μετάβασης από το ένα καθεστώς στο άλλο, μέσα από μια στρατηγική που να συνδέει την περίοδο αναμονής για την απόφαση επί της αίτησης ασύλου με την περίοδο μετά, επενδύοντας ουσιαστικά σε μια πιο ταχεία και επιτυχημένη αυτονόμηση του ατόμου. Κάτι τέτοιο συνδέεται με την ύπαρξη μιας Εθνικής Στρατηγικής με δείκτες, χρονοδιαγράμματα, προϋπολογισμό, πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, συμμετοχή των κοινοτήτων και παρακολούθηση των δεικτών και της αποτελεσματικότητάς τους.

20 Solano, Giacomo and Huddleston, Thomas, 'Migrant Integration Policy Index 2020', <https://www.mipex.eu/key-findings>.

21 Sinem Yilmaz, 'Europe's patchwork of refugee integration policies: The EU Action Plan on Integration and Inclusion as an instrument to address deficiencies. Linking NIEM results to EU action 2021 to 2027' (Migration Policy Group, 2021), <https://bit.ly/3nrcumQ>.

2. ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ «ΜΗ ΚΑΤΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΥΣ»

Με την υποστήριξη του



Η οργάνωση HumanRights360 έχει ξεκινήσει από τον Οκτώβριο του 2019, με την υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Προγράμματος για την Ένταξη και τη Μετανάστευση (EPIM) και του Δικτύου Ευρωπαϊκών Ιδρυμάτων (Network of European Foundations) ένα πιλοτικό πρόγραμμα Εναλλακτικών της Κράτησης Μέτρων μέσα στην κοινότητα. Το πρόγραμμα βασίζεται στην εξατομικευμένη προσέγγιση της διαχείρισης των υποθέσεων μέσω της παροχής μιας ολιστικής υποστήριξης του κάθε ατόμου, τόσο στον τομέα της νομικής υποστήριξης όσο και στον τομέα της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης και/ή υποστήριξης για την επιβίωση. Κύριος στόχος του έργου είναι να παρέχει ακριβείς πληροφορίες σχετικά με τις διαθέσιμες νομικές επιλογές και να υποστηρίζει, να ενθαρρύνει και να ενδυναμώνει το άτομο να λαμβάνει ουσιαστικές αποφάσεις για τη ζωή του, να είναι πιο ενεργό στην κοινότητα, να κινητοποιείται, να αναλαμβάνει δράση και να γνωρίζει όλες τις πιθανές λύσεις ή κινδύνους που ενέχονται στην υπόθεση του. Το πρόγραμμα λειτουργεί υπό την αιγίδα της Υπηρεσίας Κοινωνικής Ένταξης και με το ίδιο μοντέλο ολιστικής προσέγγισης που υλοποιεί η υπηρεσία προσαρμοσμένο στην συγκεκριμένη ομάδα στόχου).

ΟΜΑΔΑ-ΣΤΟΧΟΣ | Το πρόγραμμα υποστηρίζει ευάλωτα άτομα ή/και άτομα χωρίς καμία εύλογη προοπτική επιστροφής στις χώρες καταγωγής τους, τα οποία δεν διαθέτουν έγκυρα νομιμοποιητικά έγγραφα για να διαμείνουν στην Ελλάδα ή αδυνατούν να τα ανανεώσουν και βρίσκονται υπό διοικητική κράτηση ή κινδυνεύουν να κρατηθούν. Σε αυτούς συμπεριλαμβάνονται Πολίτες Τρίτων Χωρών (εφεξής ΠΤΧ) των οποίων το αίτημα ασύλου έχει απορριφθεί οριστικά ή είναι ιδιαίτερα πιθανό να

απορριφθεί και βρίσκονται ήδη σε διοικητική κράτηση ή κινδυνεύουν να βρεθούν. Περαιτέρω, υποστηρίζει μεταναστευτικό πληθυσμό που αδυνατεί να ανανεώσει τις άδειες διαμονής του για ποικίλους λόγους, μεταξύ των οποίων, περιορισμοί λόγω της πανδημίας, γραφειοκρατικές δυσλειτουργίες κοκ. Οι ωφελούμενοι του προγράμματος προέρχονται κυρίως από το Αφγανιστάν, την Παλαιστίνη, τη Γκάμπια και τη Σιέρρα Λεόνε. Η πλειοψηφία διαμένει στη Ελλάδα από 2 έως 6 χρόνια ενώ το 8,6% διαμένει στην Ελλάδα για πάνω από 11 χρόνια.

Πέραν από τους ΠΤΧ που για τους πιο πάνω λόγους τελούν υπό την διαδικασία επιστροφής υπάρχει μεγάλη αύξηση του αριθμού των ΠΤΧ οι οποίοι για μεγάλη χρονική περίοδο δεν έχουν πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου. Δηλαδή, αδυνατούν, όχι από δική τους υπαιτιότητα, να υποβάλλουν αίτημα διεθνούς προστασίας κινδυνεύοντας να τεθούν σε διοικητική κράτηση ή ήδη βρίσκονται σε κράτηση για παρατεταμένα χρονικά διαστήματα ακόμα και σε Αστυνομικά Τμήματα. Για το λόγο αυτό, η HumanRights360 έχει διευρύνει τη εν λόγω δράση της και σε αυτή την ομάδα στόχου προκειμένου να αποτρέψει την παράνομη και παρατεταμένη κράτηση τους. Σε αυτή την ομάδα στόχου εντάσσονται και οι αιτούντες άσυλο που έχουν σπάσει τον γεωγραφικό περιορισμό κυρίως για λόγους υγείας, έχουν έρθει στην Αθήνα, έχουν βγει εκτός διαδικασίας με πράξη διακοπής και κινδυνεύουν να εκπέσουν του νομιμοποιητικού τους καθεστώτος προκειμένου να αποτραπεί ή να αρθεί η παράνομη και παρατεταμένη κράτηση τους.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ | Η επαφή της HumanRights360 με αυτό τον πληθυσμό γίνεται με τη παροχή υπηρεσιών μέσω της μεθοδολογίας Διαχείρισης Υποθέσεων. Έχει παρατηρηθεί πως οι πολίτες τρίτων χωρών χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα πολύ συχνά αντιμετωπίζουν παρατεταμένα



© Φάνης Λογοθέτης

και περίπλοκα εμπόδια κατά την πρόσβαση τους σε βασικές υπηρεσίες, προβλήματα που δεν μπορούν να επιλυθούν με μια εφάπαξ αλληλεπίδραση. Η διαχείριση υποθέσεων είναι μια ολοκληρωμένη προσέγγιση παροχής υπηρεσιών που έχει σχεδιαστεί για να υποστηρίζει την πρόσβαση τόσο στις υπηρεσίες υγείας και την ευημερία των ατόμων με πολύπλοκες ανάγκες όσο και για να παρέχει νομική συμβουλευτική και βοήθεια ανταποκρινόμενη πάντοτε στις ατομικές τους ανάγκες. Αυτή η προσέγγιση απαιτεί παρατεταμένη και στενή εργασία με το εξυπηρετούμενο άτομο, προκειμένου να μπορέσει να ακολουθήσει τους στόχους του/της μέσα από την εμπλοκή με διαφορετικούς φορείς παροχής υπηρεσιών. Σε αυτό το πλαίσιο, η μεθοδολογία βασίστηκε στην εξατομικευμένη και ολιστική διαχείριση των υποθέσεων και εξειδικεύτηκε στα εξής στάδια :

- 1 Παραπομπές υποθέσεων από άλλες οργανώσεις
- 2 Screening
- 3 Συνεργασίες με άλλες οργανώσεις & φορείς
- 4 Προγραμματισμός υπόθεσης
- 5 Εξατομικευμένη αξιολόγηση
- 6 Follow up-Παρακολούθηση
- 7 Επίλυση υπόθεσης

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ | Μεγάλο μέρος του μεταναστευτικού/προσφυγικού πληθυσμού συχνά παραμένει χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα ή εκπίπτει των νομιμοποιητικών του εγγράφων με αποτέλεσμα να κινδυνεύει να βρεθεί σε διοικητική κράτηση, για μεγάλα χρονικά διαστήματα και με δυσμενείς συνθήκες για ποικίλους λόγους, ανάλογα με την ομάδα στην οποία ανήκουν. Πολλοί διοικητικά κρατούμενοι παραμένουν στα Αστυνομικά Τμήματα για πολλούς μήνες κάτω από εντελώς ακατάλληλες συνθήκες και χωρίς πρόσβαση σε βασικά δικαιώματα παρά τις πολλαπλές καταδίκες της Ελλάδας και τις σχετικές εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη.²² Παράλληλα, διατάξεις που αναστέλλουν προσωρινά την επιστροφή (ή προστατεύουν από την απέλαση) ΠΤΧ των οποίων η επιστροφή παραμένει ανέφικτη παραμένουν ουσιαστικά σε αχρηστία (αρ. 24 του Ν. 3907/2011, αρ. 78 Α του Ν.3386 / 2005). Οι διατάξεις αυτές έχουν την δική τους προβληματική καθώς δεν αποτελούν μια τακτοποίηση του νομιμοποιητικού τους καθεστώτος αφού δεν τους εξασφαλίζουν έστω ένα προσωρινό καθεστώς, παρόλα αυτά η μη χρήση τους κι η μη τροποποίησή τους δείχνει την πρόθεση για μια περαιτέρω διοικητική κράτηση.

²² Συνήγορος του Πολίτη, 'Ειδική έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη για τις Επιστροφές Αλλοδαπών 2020', Δικαιώματα του ανθρώπου, Ιούλιος 2021, <https://www.synigoros.gr:443/?i=human-rights.el.files.821064>.

Η υφιστάμενη πολιτική για τους πολίτες τρίτων χωρών χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα βασίζεται στη γενικευμένη επιβολή διοικητικής κράτησης αδιακρίτως, ως μέσο αποθάρρυνσης νέων αφίξεων στη χώρα. Μετά την αναμόρφωση της νομοθεσίας το 2020, αυξήθηκε σημαντικά ο αριθμός των ατόμων χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα που κινδυνεύουν να τεθούν σε παρατεταμένη κράτηση ή/και παράνομες μαζικές επιστροφές τόσο επειδή δεν έχουν πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου για μεγάλο χρονικό διάστημα όσο και γιατί η πρακτική των παράνομων επαναπροωθήσεων -σύμφωνα με πολλές και αξιόπιστες μαρτυρίες- εφαρμόζεται αδιακρίτως και στην ενδοχώρα, ενώ σταδιακά αυξήθηκε ο αριθμός των κρατουμένων σε Κέντρα Κράτησης και Αστυνομικά Τμήματα²³.

Η μη πρόσβαση σε διαδικασίες νομιμοποίησης διαμονής στη χώρα και η μη έγκαιρη καταγραφή του πληθυσμού αυτού, οδηγεί σε περιθωριοποίηση και τους καθιστά ευάλωτους σε κατάφορες παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους. Η συγκυρία της πανδημίας ανέδειξε αυτό το ζήτημα ακόμη πιο έντονα. Περαιτέρω, η επιτάχυνση των διαδικασιών, σε συνδυασμό με τη νέα νομοθεσία και την αδυναμία εφαρμογής των επιστροφών, θα έχει ως αποτέλεσμα ο πληθυσμός αυτός να αυξάνεται ολοένα και περισσότερο.



© Ορέστης Σεφέρογλου

23 Βλ. την τελευταία έκθεση της HumanRights360, <https://www.humanrights360.org/violations-of-human-rights-in-greece-in-the-light-of-european-pact-on-asylum-and-migration-fighting-in-the-dark/>

Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο προτεινόμενο Σύμφωνο για το Άσυλο και την Μετανάστευση, ο αριθμός των ανθρώπων που θα κρατείται στα σύνορα αναμένεται να αυξηθεί δραματικά σε συνδυασμό με το γεγονός ότι σε όλη την Ευρώπη ο αριθμός των νόμιμων επιστροφών παραμένει πάρα πολύ χαμηλός.²⁴ Περαιτέρω, η λύση που προτείνεται και συγκεκριμένα η μεταφορά τους στα διάφορα Ευρωπαϊκά κράτη που θα αναλάβουν την επιστροφή τους στο κράτος καταγωγής τους αναμένεται να είναι ιδιαίτερα προβληματικές στην υλοποίηση²⁵ και δεν εξασφαλίζουν την πρόσβασή τους σε όλα τους τα δικαιώματα.

Δηλαδή, ο πληθυσμός αυτός μένει και θα μένει εγκλωβισμένος στην Ελλάδα εις γνώση του κράτους, ενώ η επιστροφή του στην χώρα καταγωγής του είναι ανέφικτη και παράλληλα αδυνατεί να ζήσει και να εργαστεί νομότυπα στην Ελλάδα. Αυτή η συνθήκη τους εγκλωβίζει σε μια ζωή «παράλληλη» στην υπόλοιπη κοινωνία, με μηδενικές προοπτικές ένταξης. Το φαινόμενο αυτό αφορά την κοινωνία συνολικά και η προβλεπόμενη μεγέθυνσή του απαιτεί άμεση κυβερνητική δράση.

Στα επόμενα κεφάλαια καταγράφονται οι κύριες προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί από την Υπηρεσία Κοινωνικής Ένταξης της HumanRights360, όπως προκύπτουν από τις υποθέσεις που αναλαμβάνει στο πλαίσιο του προγράμματος Εναλλακτικά της Κράτησης Μέτρα μέσα στην Κοινότητα.

24 'Statistics on Migration to Europe', Text, European Commission, ημερομηνία πρόσβασης 18 Νοεμβρίου 2021, <https://bit.ly/3wYoEGf>.

25 'Data on returns of irregular migrants', European Parliamentary Research Service, 2021, <https://bit.ly/3oBSygo>.

2.1. Μη πρόσβαση σε νομιμοποιητικά έγγραφα

Ανάλογα με το νομικό καθεστώς και τις νομικές δυνατότητες στην υπόθεση κάθε ωφελούμενου του προγράμματος, ανακύπτουν διαφορετικές προκλήσεις στην πρόσβασή τους σε καθεστώς προσωρινής ή μόνιμης νόμιμης διαμονής ή στην επαναφορά τους σε τυχόν προηγούμενο νομικό καθεστώς.

ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ | Ειδικότερα, πολλοί πολίτες τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς, μπορεί μεν να μην στοιχειοθετούσαν τις προϋποθέσεις για το καθεστώς διεθνούς προστασίας, να είχαν όμως σοβαρούς λόγους (π.χ. υγείας), ώστε να χρειάζεται να τους παρασχε-

θεί το δικαίωμα νόμιμης διαμονής στη χώρα. Η παραπομπή σε άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους αποτελούσε την απαραίτητη δικλείδα ασφαλείας για αυτές τις ευάλωτες περιπτώσεις αιτούντων άσυλο. Ειδικότερα, βάσει διαφορετικών Προεδρικών Διαταγμάτων, καθώς και βάσει προβλέψεων του ν. 4375/2016, υπήρχε η δυνατότητα παραπομπής αιτούντων άσυλο προς στις αρμόδιες αρχές οι οποίες εκδίδουν άδειες διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους. Η δυνατότητα αυτή αποτελούσε και το μοναδικό ουσιαστικά σημείο επικοινωνίας μεταξύ δύο



© Φάνης Λογοθέτης

απόλυτα διαχωρισμένων συστημάτων, της μετανάστευσης και του ασύλου, σε μια προσπάθεια να χορηγείται άμεσα προστασία και μην περιέρχονται σε κατάσταση «limbo» άτομα που χρήζουν ιδιαίτερης φροντίδας και προστασίας.

Η ύπαρξη στη νομοθεσία αδειών για ανθρωπιστικούς λόγους βασίζεται όχι μόνο στη Σύμβαση της Γενεύης για τη διασφάλιση της μη πα-

ραβίασης της αρχής της μη επαναπροώθησης και τις Διεθνείς συνθήκες αλλά και στην Οδηγία Επιστροφής 2008/115/ΕΚ (άρθρο 6 παρ. 4 αυτής) η οποία προβλέπει ότι: «Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν, ανά πάσα στιγμή, να χορηγήσουν αυτόνομη άδεια διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής για λόγους φιλευσπλαχίας, ανθρωπιστικούς ή άλλους λόγους, σε υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος διαμένει παράνομα στο έδαφός τους».

Η οριστική πλέον κατάργηση της δυνατότητας αυτής με τις πρόσφατες νομοθετικές αλλαγές, αποκλείει ουσιαστικά τους ευάλωτους οριστικώς απορριφθέντες αιτούντες άσυλο από τη δυνατότητα να αιτηθούν την παραμονή της στη χώρα για ανθρωπιστικούς λόγους (πχ. οι ασυνόδετοι ανήλικοι, οι πάσχοντες από σοβαρά προβλήματα υγείας κλπ.).

Η Νομοθετική κατάργηση της δυνατότητας χορήγησης της εν λόγω άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους σε ευάλωτους απορριφθέντες αιτούντες άσυλο, ήρθε με το αρ 61 του ν. 4686/2020, όπου καταργήθηκε αναδρομικά από 1-1-2020, η δυνατότητα στις Επιτροπές Προσφυγών, στις περιπτώσεις που αίτηση διεθνούς προστασίας αλλοδαπού ή ανιθαγενή είχε απορριφθεί τελεσίδικα και πιθανολογούσαν ότι στο πρόσωπό του συντρέχουν οι προϋποθέσεις χορήγησης άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, να παραπέμπουν την υπόθεση στις αρμόδιες αρχές χορήγησης αδειών διαμονής με βάση τον Κώδικα Μετανάστευσης. Έπειτα, και σύμφωνα με τον ν. 4825/2021, άρθρο 72, παρ. 5, καταργήθηκε ολοκληρωτικά η περίπτωση στ' της παραγράφου 1 του άρθρου 19Α του ν. 4251/2014 και για περιπτώσεις αιτημάτων ασύλου που είχαν υποβληθεί και εκκρεμούσαν με βάση τις διατάξεις των άρθρων του Π.Δ. 113/2012 και Π.Δ. 114/2010. Παράλληλα, καταργήθηκε και η δυνατότητα χορήγησης άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους σύμφωνα με το άρθρο 22 του ν. 4375/2016, που αφορούσε αιτούντες άσυλο των οποίων η αίτηση είχε υποβληθεί το αργότερο έως και τις 31.7.2012 και η εξέτασή της εξακολουθούσε να εκκρεμεί σε β' βαθμό.

Η όποια προσπάθεια «υποκατάστασης» της δυνατότητας χορήγησης άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους σε απορριφθέντες αιτούντες άσυλο που πληρούν τις προϋποθέσεις, με το όλως προσωρινό καθεστώς της αναβολής απομάκρυνσης, το οποίο, όπως τουλάχιστον έχει εφαρμοσθεί έως σήμερα, υπολείπεται σημαντικά του αναγκαίου προστατευτικού πλαισίου καθώς δεν τακτοποιεί με ουσιαστικό τρόπο το νομικό καθεστώς αυτού του πληθυσμού, ενώ συντελεί στην περαι-

τέρω δημιουργία «γκρίζων ζωνών», αφού η δυνατότητα πρόσβασης ακόμα και σε ζωτικά αγαθά είναι περιορισμένη και εντελώς αμφίβολη.

Παράλληλα, είναι ιδιαίτερα προβληματικό το γεγονός ότι δεν συλλέγονται από τις αρμόδιες Αρχές επίσημα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη συχνότητα χορήγησης του καθεστώτος αναβολής απομάκρυνσης, τους λόγους χορήγησης και τη δυνατότητα και συχνότητα ανανέωσής του, με αποτέλεσμα η χορήγησή του να βασίζεται σε αδιαφανείς και αυθαίρετες αστυνομικές πρακτικές.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ | Η ολοκληρωτική κατάργηση της δυνατότητας χορήγησης αδειάς διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους σε αιτούντες άσυλο είναι ιδιαίτερα ανησυχητική καθώς φαίνεται πως θα οδηγήσει εκατοντάδες ανθρώπους στην παράνομη παραμονή τους στη χώρα για μεγάλα χρονικά διαστήματα, χωρίς καμία δυνατότητα πρόσβασης σε ζωτικές υπηρεσίες για την κάλυψη τουλάχιστον των θεμελιωδών τους αναγκών, χωρίς δυνατότητα να απολαύσουν κάποιας προστασίας έστω για περιορισμένο χρονικό διάστημα και εφόσον πληρούν τις σχετικές προϋποθέσεις, παραμένοντας περιθωριοποιημένοι και αποκλεισμένοι από κάθε έννοια κοινωνικής προστασίας, σε «γκρι ζώνες» και υπό το διαρκή κίνδυνο διοικητικής κράτησης για παρατεταμένα χρονικά διαστήματα. Αναπόφευκτα, αυξάνεται ο πληθυσμός χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα, ισχυροποιούνται οι αστυνομικές αρχές οι οποίες καθίστανται μόνες αρμόδιες, χωρίς παρεμβολή οποιουδήποτε άλλου διοικητικού ελέγχου, για την εφαρμογή διαδικασιών απέλασης, επιστροφής, επανεισδοχής, κράτησης.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΧΩΡΙΣ ΑΔΕΙΑ ΔΙΑΜΟΝΗΣ | Οι πολίτες τρίτων χωρών που διαμένουν μακροχρόνια στην Ελλάδα αλλά δεν κατέχουν αυτή τη στιγμή νομιμοποιητικά έγγραφα έχουν, βάσει του Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης (άρθρο 19, ν. 4251/2014), τη δυνατότητα να αιτούνται υπό προϋποθέσεις την παροχή τριετούς άδειας διαμονής για εξαιρετικούς λόγους. Η άδεια αυτή εκδίδεται εφόσον οι αιτούντες μπορούν να αποδείξουν την 7ετή, αδιάκοπη διαμονή τους στην Ελλάδα μέσα από μια ορισμένη λίστα δικαιολογητικών.²⁶ Η διαδικασία έκδοσης της άδειας αυτής λαμβάνει χώρα στις

26 'Κατηγορίες Αδειών Διαμονής Πολιτών Τρίτων Χωρών & Δικαιολογητικά | Υπουργείο Μετανάστευσης Και Ασύλου', <https://bit.ly/3k8RbnX>.

Αποκεντρωμένες διοικήσεις της χώρας, στις Διευθύνσεις Αλλοδαπών και Μετανάστευσης.

Βάσει των υποθέσεων που χειρίζεται η Οργάνωση, η διαδικασία παρουσιάζει αδυναμίες ως προς την εξυπηρέτηση των αιτούντων και την προστασία τους κατά τη διάρκεια αναμονής της απάντησης της διοίκησης. Αρχικά, στα αστικά κέντρα παρατηρείται μεγάλη χρονική απόσταση από την εκδήλωση επιθυμίας για κατάθεση αίτησης μέχρι το πραγματοποίηση ραντεβού για υποβολή του φακέλου με τα δικαιολογητικά. Σε πολλές περιπτώσεις, ένας ΠΤΧ που πληροί τις προϋποθέσεις, λαμβάνει ημερομηνία κατάθεσης δικαιολογητικών σε ημερομηνία η οποία στην Αττική τουλάχιστον, μπορεί να έχει οριστεί για ένα έτος αργότερα. Το γεγονός αυτό έχει βαρύνουσα σημασία εάν ληφθεί υπόψη πως κατά το διάστημα αυτό, οι αιτούντες της εν λόγω άδειας δεν λαμβάνουν καμία προστασία από την απέλαση ή την κράτηση, ακόμη και αν πληρούν τις προϋποθέσεις για την απόκτηση αυτής της άδειας διαμονής.

Έπειτα, απαιτείται ιδιαίτερα μεγάλος όγκος εγγράφων που αποδεικνύουν τους δεσμούς με τη χώρα και παρατηρούνται μεγάλες καθυστερήσεις στην έκδοση απόφασης, γεγονός που καθιστά τη συμβολή δικηγόρου για την παρακολούθηση της διαδικασίας απαραίτητη. Παράλληλα, καθόλη τη διάρκεια εξέτασης του αιτήματος, οι αιτούντες προστατεύονται μερικώς, με τη βεβαίωση παραλαβής αιτήματος η οποία τους προστατεύει μεν από την απέλαση και την κράτηση αλλά δεν παρέχει δικαίωμα εργασίας ή υγειονομικής περίθαλψης και δεν προσμετράται ως περίοδος νόμιμης διαμονής.²⁷

Οι αδυναμίες αυτές έγιναν πιο έντονες στη διάρκεια της πανδημίας, ειδικότερα στα αστικά κέντρα. Από την έναρξη των πρώτων περιοριστικών μέτρων για τον COVID-19 (Μάρτιος 2020 έως 15/04/2021), δεν υπήρχε καμία δυνατότητα υποβολής αιτήματος για τη χορήγηση της εν λόγω άδειας στις ΔΑΜ Αττικής. Αυτό συνέβη καθώς, με αφορμή τα περιοριστικά μέτρα για τον COVID-19, διακόπηκε η δυνατότητα κατάθεσης αίτησης για περισσότερο από 1 έτος. Συνέπεια αυτού ήταν η παράταση διάρκειας παράτυπης διαμονής και κατά συνέπεια, ο περαιτέρω αποκλεισμός των ΠΤΧ από βασικά αγαθά και υπηρεσίες. Από τις

²⁷ Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 'Εγκύκλιος αριθμ.: 3 Θέμα: Εφαρμογή των διατάξεων του ν. 4540/2018 (91 Α)', 11 2018, https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2020/05/%CE%953_2018.pdf.

15 Απριλίου 2021, η διαδικασία κατάθεσης δικαιολογητικών γίνεται κατ' αποκλειστικότητα ηλεκτρονικά.²⁸

Οι ανωτέρω συνθήκες αυξάνουν τον πληθυσμό χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα και χωρίς προοπτικές στην Ελλάδα, ο οποίος περιθωριοποιείται και δεν έχει πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη, νόμιμη εργασία και βασικά αγαθά.

2.2. Συνέπειες στην υγεία

ΙΑΤΡΟΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ | Ο Προσωρινός Αριθμός Ασφάλισης και Υγειονομικής Περίθαλψης Αλλοδαπού (ΠΑΑΥΠΑ) είναι άμεσα συνδεδεμένος με την Κάρτα Αιτούντος Διεθνούς Προστασίας, οπότε απενεργοποιείται με τη λήξη ή παύση ισχύος της με μόνες εξαιρέσεις τις εγκυμονούσες, στις περιπτώσεις των οποίων ο ΠΑΑΥΠΑ ισχύει για 1 έτος και τους ανηλίκους, όπου με πρόσφατη νομοθετική αλλαγή (αρ. 19 του Ν. 4825/2021) θα διατηρούν τον ΠΑΑΥΠΑ έως την ενηλικίωσή τους ή την εκτέλεση της απόφασης επιστροφής. Ελλείψει ενεργού ΠΑΑΥΠΑ ή ΑΜΚΑ αυτός ο πληθυσμός δεν έχει πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη (ιατρικές εξετάσεις, φάρμακα κ.ο.κ.) εκτός από τα Τμήματα Επειγόντων Περιστατικών (ΤΕΠ) των νοσοκομείων που εφημερεύουν. Ταυτόχρονα, η υπέρμετρη επιβάρυνση που υφίστατο εκείνη την εποχή (και σε μεγάλο βαθμό συνεχίζει να υφίσταται) στο δημόσιο σύστημα υγείας λόγω της πανδημίας, ουσιαστικά καθιστούσε σχεδόν αδύνατη την πρόσβασή τους σε οποιαδήποτε δομή δημόσιας υγείας, ακόμα και στα ΤΕΠ των νοσοκομείων ή στα δημοτικά ιατρεία,

Η ιστορία της Α.

32 ετών, απορριφθείσας αιτούσας άσυλο από το Καμερούν.

Η Α είχε νοσήσει και χειρουργηθεί στο μαστό ως αιτούσα άσυλο, το 2017. Το 2020 απορρίφθηκε η αίτηση ασύλου της. Έκτοτε, αδυνατεί να παρακολουθήσει την πορεία της υγείας της, όπως θα έπρεπε να κάνει βάσει των οδηγιών του θεράποντα ιατρού της για τη μετεγχειρητική της πορεία.

²⁸ Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 'Παράταση ισχύος οριστικών τίτλων διαμονής και βεβαιώσεων κατάθεσης – Αποκλειστικά ψηφιακές οι αιτήσεις από 15.04.2021 για χορήγηση αδειών διαμονής για εξαιρετικούς λόγους', 24 Μαρτίου 2021, <https://bit.ly/3Ds4vLq>.

πολλά εκ των οποίων είχαν μειώσει δραστικά τις υπηρεσίες τους. Εξαιρούνται ελάχιστες περιπτώσεις ατόμων που ως αιτούντες άσυλο παλαιότερα είχαν ΑΜΚΑ και εξακολουθούν να τον χρησιμοποιούν.

Ειδικότερα, όσοι ΠΤΧ βρίσκονται σε Διοικητική κράτηση, ιδίως όσοι ή κρατούνται σε αστυνομικά τμήματα έχουν εξαιρετικά περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και μόνο έκτακτα περιστατικά μεταφέρονται σε ΤΕΠ νοσοκομείων. Τα περισσότερα Προαναχωρησιακά Κέντρα Κράτησης Αλλοδαπών (ΠΡΟΚΕΚΑ) διαθέτουν ελάχιστο ιατρικό προσωπικό σε σχέση με τον αριθμό των κρατούμενων. Πρακτικά, στην Αθήνα έχει διαπιστωθεί επίσης η περιορισμένη παρουσία ψυχιάτρων ή η έλλειψη διερμηνείας. Τα ανωτέρω συμπεράσματα έχουν προκύψει από τις υποθέσεις της HumanRights360 και την αδυναμία των ωφελουμένων να εξυπηρετηθούν από τις παρεχόμενες υπηρεσίες υγείας στα ΠΡΟΚΕΚΑ, ενισχύονται από τα δεδομένα που παρουσίασε το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη για το α' εξάμηνο του 2021, στο πλαίσιο του Κοινοβουλευτικού Ελέγχου.²⁹ Ενδεικτικά, στο ΠΡΟΚΕΚΑ Αμυγδαλέζας, 600 κρατούμενοι εξυπηρετούνται από 2 γιατρούς, 2 νοσηλεύτες και 1 επισκέπτη υγείας, ενώ δεν υπάρχει ψυχίατρος. Παράλληλα, τα παιδιά χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα δεν έχουν πρόσβαση σε εξετάσεις/εμβόλια (μόνο ΤΕΠ Παίδων).

Τέλος, τα θύματα βίας, βασανιστηρίων, εμπορίας ανθρώπων, και οι πάσχοντες από χρόνιες ψυχιατρικές ασθένειες αντιμετωπίζουν δυσκολίες τόσο στην πρόσβαση όσο και στην απόκτηση βεβαίωσης από δημόσια νοσοκομεία, καθώς στα ΤΕΠ εξυπηρετούνται μόνο εξαιρετικά επείγουσες καταστάσεις ψυχικής υγείας. Παρόλα αυτά σε περιπτώσεις που κρίνεται απαραίτητο να κατατεθεί στις αρμόδιες αρχές αίτημα για άρση γεωγραφικού περιορισμού που εκκρεμεί σε κάποιο νησί, μόνο η υποβολή ιατρικής γνωμάτευσης από Δημόσιο Νοσοκομείο μπορεί να εξετασθεί για να αποφασισθεί η εξέλιξη του αιτήματος.

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω, υπάρχουν στα κέντρα κράτησης αλλά και μέσα στον αστικό ιστό, άνθρωποι με χρόνια προβλήματα υγείας οι οποίοι δεν έχουν πρόσβαση σε φάρμακα και ιατρικές εξετάσεις. Η κατάστασή τους χειροτερεύει αφού μόνο όταν κρίνονται ως επείγοντα περιστατικά μπορούν να επισκεφθούν τα ΤΕΠ των Νοσοκομείων.

29 'Μέσα Κοινοβουλευτικού Ελέγχου| ΣΥ.ΠΙ.ΖΑ: Η διοικητική κράτηση μεταναστών και αιτούντων άσυλο γενικεύεται με τραγικά αποτελέσματα', 7 Ιουνίου 2021, <https://bit.ly/3DvNnUO>.

COVID-19 | Όπως προκύπτει από το προηγούμενο κεφάλαιο, οι ΠΤΧ χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα καθίστανται επιπλέον ευάλωτοι στον κορονοϊό καθώς δεν έχουν πρόσβαση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Επιπρόσθετα, δεν έχουν τις ίδιες δυνατότητες τήρησης των μέτρων προστασίας, και διαβιούν σε επισφαλείς συνθήκες.

Ο νόμος 4636/2019 που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2020, λίγους μόλις μήνες πριν από το ξέσπασμα της πανδημίας στην Ελλάδα, εισήγαγε γενικά την ευρεία επιβολή της διοικητικής κράτησης για μεγάλα χρονικά διαστήματα των αιτούντων άσυλο, ακόμη και για ευάλωτα άτομα. Επιπλέον, ο νόμος 4686/2020 που τέθηκε σε ισχύ μερικούς μήνες αργότερα προέβλεπε ότι, όσον αφορά τα άτομα που κρατούνται λόγω επιστροφής, η διοικητική κράτηση γίνεται ο κανόνας και μόνο κατ' εξαίρεση και υπό περιοριστικούς όρους μπορούν να εφαρμοστούν εναλλακτικά μέτρα της κράτησης. Στην Ελλάδα δεν έχουν εφαρμοστεί μέτρα για τη μείωση της κράτησης μεταναστών, στο πλαίσιο της πανδημίας COVID-19. Παρόλο που οι ελληνικές αρχές έλαβαν μέτρα αρκετά νωρίς και με οριζόντιο τρόπο για να περιορίσουν την εξάπλωση του COVID-19, δεν προχώρησαν σε κανένα επίσημο μέτρο για την αποσυμφόρηση των κέντρων κράτησης και των αστυνομικών τμημάτων, παρόλο που σε αυτά τα κέντρα υπήρχε υπερπληθυσμός κρατουμένων.

Τον Απρίλιο του 2020, μόλις είχε ξεσπάσει η πανδημία του COVID-19, η Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης υπογράμμισε πως «δεδομένου ότι η στενή προσωπική επαφή ενθαρρύνει την εξάπλωση του ιού, πρέπει να καταβληθούν συντονισμένες προσπάθειες από όλες τις αρμόδιες αρχές για την προσφυγή σε εναλλακτικά της κράτησης μέτρα. Μια τέτοια προσέγγιση είναι επιτακτική, ιδίως σε περιπτώσεις υπερπληθυσμού. Επιπλέον, οι αρχές θα πρέπει [...] και να απέχουν, στο μέγιστο δυνατό βαθμό, από την κράτηση μεταναστών.».³⁰ Στην Ελλάδα, και όσον αφορά τους υπό απέλαση ΠΤΧ που κρατούνται σε ΠΡΟΚΕΚΑ και τα αστυνομικά τμήματα, αν και υπήρξαν εκκλήσεις από την ΚτΠ για την αποσυμφόρηση των εν λόγω δομών,³¹ τα συναρμόδια υπουργεία δεν ανταποκρίθηκαν. Το μέγεθος του πληθυσμού σε διοικητική κράτηση καθώς και το επίπεδο

30 'COVID-19 Pandemic: Urgent Steps Are Needed to Protect the Rights of Prisoners in Europe', Commissioner for Human Rights, 6 Απριλίου 2020, <https://bit.ly/3DvNVKm>.

31 Βλ σχετική κοινή επιστολή των οργανώσεων HumanRights360, Velos Youth και Κέντρο Ημέρας Βαβέλ με Α.Π. Νο 96-07.04.2020

υγειονομικής τους θωράκισης τεκμηριώνεται και από σχετικά στατιστικά στοιχεία που παρουσίασε την περίοδο εκείνη το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη στο πλαίσιο του Κοινοβουλευτικού Ελέγχου.³²

Αριθμός κρατουμένων ανά ΠΡΟ.ΚΕ.Κ.Α. την 30-06-2020	
ΠΡΟ.ΚΕ.Κ.Α.	Αριθμός Κρατουμένων
Αμυγδαλέζας	600
Ταύρου	145
Κορίνθου	779
Δράμας (Παρανέστι)	323
Ξάνθης	196
Ορεστιάδας (Φυλάκιο)	195
Λέσβου	Αναστολή λειτουργίας λόγω φθορών
Κω	154

Αριθμός κρατουμένων ανά ΠΡΟ.ΚΕ.Κ.Α. που κατά την 30-06 τ.ε παρέμεναν σε καθεστώς κράτησης για διάστημα μεγαλύτερο των έξι (6) μηνών	
ΠΡΟ.ΚΕ.Κ.Α.	Αριθμός Κρατουμένων
Αμυγδαλέζας	206
Ταύρου	26
Κορίνθου	358
Δράμας (Παρανέστι)	323
Ξάνθης	196
Ορεστιάδας (Φυλάκιο)	0
Λέσβου	Αναστολή λειτουργίας λόγω φθορών
Κω	0

32 'Μέσα Κοινοβουλευτικού Ελέγχου | ΣΥ.ΠΙ.ΖΑ: Ανεπαρκέστατη υγειονομική θωράκιση δομών φιλοξενίας και ΠΡΟ.ΚΕ.ΚΑ. και στο δεύτερο κύμα της πανδημίας COVID_19', 20 Νοέμβριος 2020, <https://bit.ly/3Fulkob>.

Στις συνθήκες αυτές, όπου η προστασία των ευάλωτων πληθυσμών είναι βασική για τη δημόσια υγεία, ο εμβολιασμός των ΠΤΧ χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα κατέστη εφικτός με καθυστέρηση σε σχέση με το γενικό πληθυσμό. Ο εμβολιασμός του γενικού πληθυσμού ξεκίνησε τον Δεκέμβριο 2020, και για την πρόσβαση στο εμβόλιο ενάντια στον Covid-19 και στα self-test απαιτούταν ΑΜΚΑ ή ΠΑΑΥΠΑ. Τον Απρίλιο 2021, με το ν. 4796/2021 προβλέφθηκε η δυνατότητα έκδοσης έκδοση Προσωρινού ΑΜΚΑ (ΠΑΜΚΑ) για τον σκοπό του εμβολιασμού, ανεξαρτήτως της νομιμότητας διαμονής του ενδιαφερόμενου πολίτη. Στην πράξη, αυτό σημαίνει πως εφόσον ένας ΠΤΧ διαθέτει ταυτοποιητικά έγγραφα, δύναται να εκδώσει ΠΑΜΚΑ και ακολούθως να προχωρήσει στον ορισμό ραντεβού για τον εμβολιασμό του. Τον Σεπτέμβριο 2021, με το ν. 4839/21 προστέθηκαν προβλέψεις για την προστασία των ΠΤΧ από την απέλαση κατά τη διαδικασία εμβολιασμού ενάντια στον COVID-19 καθώς και επιπλέον προβλέψεις για τη διευκόλυνση του εμβολιασμού των πληθυσμών που βρίσκονται σε κίνηση, όπως π.χ. οι εργάτες γης. Ενδεικτικά, ο προσωρινός ΑΜΚΑ δύναται να χορηγείται και από τις κοινωνικές υπηρεσίες, τα Κέντρα Κοινότητας και τα Κέντρα Ένταξης Μεταναστών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) α' βαθμού, χωρίς απαίτηση αυτοπρόσωπης παρουσίας των ενδιαφερόμενων, το Πιστοποιητικό μπορεί να χορηγείται και από τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών (Κ.Ε.Π.), τις κοινωνικές υπηρεσίες, τα Κέντρα Κοινότητας και τα Κέντρα Ένταξης Μεταναστών των ΟΤΑ α' βαθμού, την Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, τα ΠΡΟ.ΚΕ.ΚΑ., τα Καταστήματα Κράτησης του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, καθώς και άλλες διοικητικές δομές φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, και τέλος, στο Εθνικό Πρόγραμμα Εμβολιασμών κατά του COVID-19, εντάσσονται Δήμοι μέσω των Δημοτικών Ιατρείων τους και μη κυβερνητικές οργανώσεις. Οι προβλέψεις αυτές προϋποθέτουν την έκδοση 3 Κοινών Υπουργικών Αποφάσεων για την εξειδίκευση των διαδικασιών. Στις 12 Νοεμβρίου 2021, εκδόθηκε η πρώτη ΚΥΑ η οποία προβλέπει την έκδοση ΠΑΜΚΑ από τις διοικητικές δομές φορέων της Γενικής Κυβέρνησης.³³

33 Χορήγηση προσωρινού Α.Μ.Κ.Α. από άλλες διοικητικές δομές φορέων της Γενικής Κυβέρνησης και προσδιορισμός τεχνικών λεπτομερειών απόδοσής του» ΦΕΚ 5247 Β', 12.11.2021

Η ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ | Υπάρχει επίσης σοβαρός αρνητικός αντίκτυπος στην ψυχική υγεία καθώς ο συνεχής κίνδυνος σύλληψης οδηγεί σε αύξηση στρες, ανασφάλειας, απελπισίας και κατάθλιψης. Γενικά, ιδίως άτομα χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα και δεδομένης της έλλειψης πρόσβασης σε υπηρεσίες ζωτικής σημασίας, αντιμετωπίζουν συχνά ζητήματα ψυχολογικής/ψυχιατρικής φύσεως.

Οι περισσότεροι ωφελούμενοι που είναι εγγεγραμμένοι στο πρόγραμμα «Εναλλακτικά της Κράτησης μέτρα, μέσα στην Κοινότητα» και έχουν ζητήσει ψυχολογική υποστήριξη αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις στην αντιμετώπιση των ζητημάτων ψυχικής υγείας. Η κατάθλιψη, το άγχος και η κατάχρηση ουσιών είναι από τα πιο διαδεδομένα προβλήματα. Τα καταθλιπτικά συμπτώματα και οι διαταραχές αντιπροσωπεύουν σχεδόν το 80% των ωφελούμενων που ζήτησαν ψυχολογική υποστήριξη, ενώ οι αγχώδεις διαταραχές είναι συχνές. Πολλοί από τους ωφελούμενους που λαμβάνουν ψυχολογική υποστήριξη αναφέρουν κάποια μορφή κατάχρησης ουσιών (συχνότερα αλκοόλ και κάνναβη).

Τα συναισθήματα απομόνωσης, απελπισίας, διάχυτης θλίψης και ανασφάλειας για το μέλλον είναι από τα πιο συχνά αναφερόμενα συναισθήματα. Στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων διαπιστώνεται η απόσυρση από διάφορες κοινωνικές δραστηριότητες λόγω του



Η ιστορία του Λ.

21 ετών, απορριφθέντα αιτούντα άσυλο από τη Σιέρα Λεόνε, με έντονα συμπτώματα ψυχικών διαταραχών.

Ο Λ., απορριφθείς διεθνούς προστασίας από τη Σιέρα Λεόνε, με έντονα συμπτώματα ψυχικών διαταραχών, χρήζει ψυχιατρικής εκτίμησης, σύμφωνα με τον ψυχολόγο που τον παρακολουθεί. Λόγω μη κατοχής ΠΑΑΥΠΑ/ΑΜΚΑ, ο προγραμματισμός επίσκεψης και αξιολόγησης ήταν αδύνατο να οριστεί, όπως και η εξεύρεση άλλου φορέα. Μετά από σχεδόν 2 μήνες, η κλινική εικόνα του Λ. χειροτέρευσε στο βαθμό που χρειάστηκε να παραπεμφθεί στα επείγοντα για άμεση φροντίδα και θεραπεία. Η κλινική εικόνα και η επιβάρυνση του Λ. θα μπορούσε να είναι ηπιότερης μορφής, με την κατάλληλη και έγκαιρη πρόσβαση.

συνεχούς φόβου της κράτησης και σχεδόν ολικής κατάρρευσης του συστήματος υποστήριξης. Επιπλέον, ένας ανησυχητικός αριθμός αυτών των ωφελούμενων έχουν αναφέρει αυτοκτονικό ιδεασμό, ενώ μερικοί έχουν ιστορικό πρόσφατων αποπειρών αυτοκτονίας. Οι περισσότεροι ωφελούμενοι ανέφεραν ότι εμφάνισαν ισχυρότερα κλινικά συμπτώματα αμέσως μετά την απώλεια της ιδιότητας του αιτούντος άσυλο, γεγονός που υπογραμμίζει τη σημασία της διαρκούς ψυχολογικής και ψυχιατρικής υποστήριξης για αυτήν την ομάδα. Ακόμα πιο σοβαρές καταστάσεις ψυχικής υγείας, όπως σύντομα ψυχωσικά επεισόδια ή πλήρη ψυχωτικά συμπτώματα εμφανίστηκαν σε μερικούς ωφελούμενους κατά την ίδια περίοδο.

Λόγω του νομικού καθεστώτος των ατόμων αυτών, οι παραπομπές για συνεχή ψυχιατρική υποστήριξη μπορεί να είναι πολύ προβληματικές, καθώς οι περισσότεροι ωφελούμενοι έχουν χάσει την πρόσβαση στο Εθνικό Σύστημα Υγείας (εκτός από περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης). Οι ωφελούμενοι που απαιτούν συνεχή ψυχολογική και ψυχιατρική υποστήριξη και δεν διαθέτουν έγκυρα έγγραφα παραπέμπονται συνήθως σε διάφορες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις για ψυχιατρική εκτίμηση και υποστήριξη, αλλά ακόμη και εκεί προκύπτουν περιστασιακά προβλήματα ελλείψεως των απαιτούμενων εγγράφων διαμονής. Μια επιπλέον πρόκληση για αυτούς τους ωφελούμενους είναι το γεγονός ότι λόγω των περιορισμένων θέσεων ψυχιάτρων εντός αυτών των οργανώσεων υπάρχουν μεγάλες περίοδοι αναμονής.

Επιπλέον, η απόκτηση των απαραίτητων ψυχιατρικών φαρμάκων μπορεί επίσης να είναι δύσκολη, αφού ακόμη και τα Κοινωνικά Φαρμακεία στην Ελλάδα απαιτούν έγγραφα για την παροχή ψυχιατρικών φαρμάκων. Οι ψυχίατροι σε πολλές περιπτώσεις (ειδικά για τους ωφελούμενους χωρίς ΑΜΚΑ) αδυνατούν να συνταγογραφήσουν τη φαρμακευτική αγωγή και οι περισσότεροι από αυτούς τους ωφελούμενους παραπέμπονται σε ιατρικές ΜΚΟ, οι οποίες επίσης κατά καιρούς αντιμετωπίζουν προκλήσεις στην εξεύρεση ψυχοφαρμάκων με αυστηρή ρύθμιση (ψυχιατρική φαρμακευτική αγωγή ομαδοποιημένη στο ν.1729/1987).

2.3. Συνέπειες στην εργασία

Η πρόσβαση στη νόμιμη εργασία αποτελεί άλλο ένα παζλ για τους ΠΤΧ χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα που, ελλείψει άλλης επιλογής, παραμένουν στην Ελλάδα. Μέχρι στιγμής έχουν υπάρξει 2 προβλέψεις που δυνητικά θα αντιμετώπιζαν σε ένα βαθμό το ζήτημα, οι οποίες ωστόσο δεν έχουν εφαρμοστεί ή έχουν καταργηθεί.

Βάσει του άρθρου 37 του ν. 3907/2011, οι πολίτες τρίτων χωρών που βρίσκονται υπό καθεστώς αναβολής απομάκρυνσης και οι αρχές δεν μπορούν να διασφαλίσουν την κάλυψη των βιοτικών τους αναγκών, δύνανται να απασχοληθούν σε ορισμένους τομείς απασχόλησης και περιοχές της χώρας, βάσει σχετικής ΚΥΑ. Η ΚΥΑ εκδόθηκε το 2015 (ΚΥΑ 53619/735 / 25-11-2015), η οποία ωστόσο δεν έχει ενεργοποιηθεί.

Πέραν αυτού, από το 2016 είχε εισαχθεί στον Κώδικα Μετανάστευσης ν. 4251/2014 το αρ. 13α, βάσει του οποίου οι πολίτες τρίτων χωρών χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα μπορούν να εργαστούν κατ' εξαίρεση στον αγροτικό τομέα. Η πρόβλεψη αυτή είχε πολλά προβληματικά χαρακτηριστικά και τις λίγες φορές που εφαρμόστηκε στην πράξη δημιούργησε πολλά προβλήματα σε αυτό τον πληθυσμό με κυριότερο την σχέση εξάρτησης που δημιουργούσε από τον «εργοδότη», με αποτέλεσμα να παρατηρούνται συχνά φαινόμενα εργασιακής εκμετάλλευσης ή ακόμα και «εργασιακού trafficking». Παρόλα αυτά, η κατάργηση της με το άρθρο 72 του ν.4825/2021 χωρίς να αντικατασταθεί με άλλη βελτιωμένη πρόβλεψη για την εργασία στον αγροτικό τομέα αναδεικνύει με ξεκάθαρο τρόπο την κυβερνητική πολιτική πλήρους αποκλεισμού και ουσιαστικής εξώθησης στην ένδεια στον πληθυσμό χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα.

Συνεπώς, δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη για την πρόσβαση στην εργασία όσον αφορά ΠΤΧ χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα: Έτσι, η κάλυψη των βιοτικών αναγκών τους γίνεται μέσω της παράτυπης εργασίας, δηλαδή της εργασίας στην παραοικονομία, στον επισιτισμό, στην καθαριότητα, ως εσώκλειστοι οικιακοί βοηθοί, εργάτες γης κ.ο.κ. Η εργασία υπό αυτές τις συνθήκες, πέρα του γεγονότος ότι σημαίνει διαφυγόντα κέρδη από την αποφυγή φορολογικών και ασφαλιστικών εισφορών, σημαίνει εργασία δίχως καμία δικλείδα διαφύλαξης εργασιακών δικαιωμάτων. Σε συνδυασμό με την επισφαλή διαμονή των ανθρώπων αυτών στην Ελλάδα, η συνθήκη αυτή διακινδυνεύει ή ακόμα γεννά τις συνθήκες που γεννούν την εμφάνιση περιστατικών εργασιακής εκμετάλλευσης και καταναγκαστικής εργασίας.

ΒΑΣΙΚΑ ΑΓΑΘΑ | Παράλληλα, η κάλυψη βασικών αναγκών μέσω κοινωνικών προγραμμάτων είναι εξίσου ανέφικτη καθώς δεν προβλέπεται η πρόσβαση των ΠΤΧ χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα σε στεγαστικά προγράμματα ή η πρόσβασή τους σε κοινωνικά επιδόματα. Αυτό οδηγεί αναπόφευκτα το πληθυσμό αυτό σε κατάσταση που εντάσσεται στο φάσμα της αστεγίας δηλαδή είτε σε κατάσταση δρόμου, είτε σε διαμονή σε διαμερίσματα μαζί με πολλούς άλλους ομοεθνείς, είτε στη παράτυπη διαμονή σε κρατικές δομές φιλοξενίας αιτούντων άσυλο, ως «ακατάγραφοι».³⁴

2.4. Συμπεράσματα-Προτάσεις

Η εικόνα που σχηματίζεται μέσα από τις υποθέσεις που διαχειρίζεται η HumanRights360 είναι αυτή του φαύλου κύκλου. Η αντίληψη πως οι απορριφθέντες από τη διαδικασία ασύλου, «απλώς» θα επιστραφούν οδηγεί στην υιοθέτηση πολιτικών που οδηγούν σε αδιέξοδο. Το αδιέξοδο αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι οι άνθρωποι αυτοί συνεχίζουν να διαβιούν στην Ελλάδα και γενικότερα στα εδάφη της ΕΕ, παράτυπα. Αξίζει να σημειωθεί εδώ πως αυτό δεν αποτελεί αποκλειστικά ελληνικό φαινόμενο. Πανευρωπαϊκά, φαίνεται να είναι μη εφικτή η

³⁴ IOM, 'SMS Factsheet September 2021', ημερομηνία πρόσβασης 21 Οκτωβρίου 2021, https://greece.iom.int/sites/greece/files/___Merged%20Mainland%20September_21_compressed.pdf.

επιστροφή για 300.000 άτομα ετησίως, με βάση εκτιμήσεις της ΕΕ.³⁵ Επίσης, υπάρχουν πολλαπλά παραδείγματα ευρωπαϊκών χωρών που προβλέπουν κάποιο είδος ανθρωπιστικής προστασίας για απορριφθέντες αιτούντες άσυλο.³⁶ Παράλληλα, οι διατάξεις της προτεινόμενης Συμφωνίας για το Άσυλο και τη Μετανάστευση προβλέπουν την αύξηση της διοικητικής κράτησης και των επιστροφών χωρίς να ρυθμίζουν, έστω και προσωρινά, το νομικό καθεστώς των ατόμων χωρίς νομιμοποιητικό καθεστώς ή νομιμοποιητικά έγγραφα.

Είναι σαφές πως η έλλειψη διόδων νομιμοποίησης σε συνδυασμό με το ανέφικτο της επιστροφής του πληθυσμού αυτού στη χώρα καταγωγής του, οδηγούν ένα πληθυσμό σε μια μονίμως μετέωρη κατάσταση όπου κάθε επόμενο βήμα ενέχει αγνώστους κινδύνους. Η μη καταγραφή του δε σε οποιοδήποτε φορέα, καθιστά αδύνατη την καταμέτρηση του και το σχεδιασμό των κατάλληλων πολιτικών. Βάσει των ανωτέρω συμπερασμάτων, οι τρόποι που θα μπορούσαν να ανακουφίσουν την κατάσταση αυτή είναι οι εξής:

- Η ευρύτερη και συστηματική χρήση των εναλλακτικών της κράτησης μέσων και ο εμπλουτισμός τους με άλλες μορφές εναλλακτικών της κράτησης μέτρων βασισμένες και στις προτάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης.³⁷ Η επιβολή της διοικητικής κράτησης πρέπει να αποτελεί έσχατο μέσο και όχι γενικευμένη πρακτική.
- Η επαναφορά της δυνατότητας χορήγησης άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους σε ευάλωτους οριστικώς απορριφθέντες αιτούντες άσυλο.
- Η διεύρυνση του προστατευτικού πλαισίου που χορηγείται με το καθεστώς αναβολής απομάκρυνσης (προσωρινή πρόσβαση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, την αγορά εργασίας κλπ.) σε συνδυασμό με την ευρεία εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του νόμου.

35 European Commission, 'COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT FITNESS CHECK on EU Legislation on legal migration', 29 Μαρτίου 2019, https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2019-03/swd_2019-1055-staff-working-part2.pdf.

36 OSCE-ODIHR, 'Regularization of Migrants in an Irregular Situation in the OSCE Region | Recent Developments, Points for Discussion and Recommendations', Αύγουστος 2021, <https://www.osce.org/files/f/documents/b/3/494251.pdf>.

37 Council of Europe, 'Legal and practical aspects of effective alternatives to detention in the context of migration', 7 Δεκέμβριος 2017, <https://rm.coe.int/legal-and-practical-aspectsof-effective-alternatives-to-detentionin-th/16809e358b>.

- Η παροχή υποστήριξης στη διαδικασία υποβολής αίτησης για εξαιρετικούς λόγους, σε συνδυασμό με την υποστήριξη των σχετικών υπηρεσιών (ΔΑΜ) και την παροχή προστασίας κατά το διάστημα της αίτησης θα μπορούσε να είναι ένα πρώτο βήμα. Στη συνέχεια, η αναθεώρηση και βελτίωση των διατάξεων για την απόδοση αδειών διαμονής στους μακροχρόνια διαμένοντες είναι μια ευρύτερη απαίτηση προκειμένου να υπάρξει μια αποτελεσματική και δίκαιη αντιμετώπιση αυτού του πληθυσμού.
- Η ανάγκη εμπλοκής της τοπικής αυτοδιοίκησης για τη διαφύλαξη της κοινωνικής συνοχής σε τοπικό επίπεδο και την προστασία της δημόσιας υγείας έχει διεθνώς αναδειχθεί ότι είναι πολύ σημαντική σε επίπεδο πρόσβασης σε αγαθά όπως η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και η στέγαση.³⁸
- Η δημιουργία μιας στρατηγικής για την μετανάστευση λαμβάνοντας υπόψιν τα πραγματικά στοιχεία γι' αυτό τον πληθυσμό σε συνδυασμό με τις δυνατότητες και τις ανάγκες της χώρας μας και λαμβάνοντας τις ανάλογες νομοθετικές ρυθμίσεις.

38 Sarah Spencer και Nicola Delvino, 'Migrants with Irregular Status in Europe: Guidance for Municipalities', 25 Μάρτιος 2019, <https://www.compas.ox.ac.uk/2019/migrants-with-irregular-status-in-europe-guidance-for-municipalities/>.

3. Η ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ

ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΙ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ
ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΠΡΟΦΙΛ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΩΝ³⁹

ΦΥΛΟ



82% Άνδρες



18% Γυναίκες

ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ

65% → Αιτούντες άσυλο

31% → Δικαιούχοι διεθνούς προστασίας

4% → Χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

5% → Καμία

15% → Πρωτοβάθμια

20% → Δευτεροβάθμια-Γυμνάσιο

41% → Δευτεροβάθμια-Λύκειο

19% → Τριτοβάθμια

ΗΛΙΚΙΑ

37% → 18-24

44% → 25-34

16% → 35-44

3% → 45+

Ωφελούμενοι που βρήκαν θέση εργασίας → 163

Ωφελούμενοι που παραπέμφθηκαν
σε εκπαιδευτικά προγράμματα → 305

Συνεδρίες Νομικής Συμβουλευτικής → 448

³⁹ Περίοδος αναφοράς: Αύγουστος 2018 – Οκτώβριος 2021

4. ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΗΣ HUMANRIGHTS360

Περαιτέρω, η πανδημία Covid -19 μας επέτρεψε να αναλογιστούμε τους τρόπους με τους οποίους οι υπηρεσίες όπως οι δικές μας μπορούν να υποστηρίξουν ευάλωτα άτομα σε περιόδους κρίσης:

1. Είναι σημαντική η πρόσβαση σε έγκυρη πληροφόρηση και ψυχοκοινωνική υποστήριξη.

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, αναδείχθηκε το πόσο σημαντική ήταν η διατήρηση καναλιών επικοινωνίας με τα άτομα που δεν ήταν πλέον σε θέση να επικοινωνήσουν μαζί μας, η διαθεσιμότητα μας και ο συνυπολογισμός των επιβαρυντικών επιπτώσεων που είχε η πανδημία στο στη διαβίωσή τους. Για παράδειγμα, χρησιμοποιήσαμε τις συμβουλές της ημέρας (Tips of the Day), με τις οποίες η υπηρεσία μας έστειλε μέσω μηνυμάτων ιδέες για δραστηριότητες που μπορούσαν να κάνουν οι ωφελούμενοι/ες (π.χ. εγγραφή σε διαδικτυακά μαθήματα, επισκέψεις σε ψηφιακά μουσεία, ταινίες κλπ.).

2. Ο αμοιβαίος σεβασμός, η αποτελεσματική υποστήριξη και τα κανάλια επικοινωνίας λειτουργούν ως παράγοντες ανθεκτικότητας και ενδυνάμωσης.

Είναι πρωταρχικής σημασίας η δημιουργία ασφαλών υποστηρικτικών δικτύων και πλαισίων, στα οποία οι άνθρωποι μπορούν να στραφούν σε περιόδους αβεβαιότητας. Η άμεση πρόσβαση και η επικοινωνία με την Υπηρεσία Ένταξης διασφαλίζουν πως οι ωφελούμενοι/ες δεν είναι μόνοι/ες στη διαδικασία ένταξής τους. Οι εξατομικευμένες διαδικασίες και προβλέψεις προσφέρουν ασφάλεια σε όλα τα επίπεδα και προάγουν τη σταδιακή αυτονομία.

3. Τα γραφειοκρατικά εμπόδια χρειάζεται να επιλύονται τόσο σε ατομικό όσο και σε θεσμικό επίπεδο.

Προσπαθούμε να παρέχουμε λύσεις στα καθημερινά προβλήματα των ωφελουμένων μας και το κάνουμε με επιτυχία. Ωστόσο, πιστεύουμε ότι η τεκμηρίωση και έρευνα των αιτιών που προκαλούν αυτά τα προβλήματα και η συνακόλουθη παρέμβαση στους αρμόδιους θεσμούς για τη συνολική τους επίλυση, είναι η πιο βιώσιμη προσέγγιση, ώστε να αντιμετωπίζονται αυτά τα προβλήματα στη ρίζα τους. Με τον τρόπο αυτό, μπορούμε να συνεισφέρουμε στην οικοδόμηση ενός πιο ευπρόσδεκτου περιβάλλοντος για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα.

4. Η Υπηρεσία Ένταξης λειτουργεί ως κοινό έδαφος μεταξύ φορέων και ευάλωτων ομάδων.

Αυτή η αλληλεπίδραση που διευκολύνουμε επιτρέπει στους/ις ωφελουμένους/ες μας να αποκαλύψουν τις πραγματικές ιστορίες τους, που εκτείνονται πέρα από το νομικό τους καθεστώς.

5. Η ευελιξία των υπηρεσιών είναι απαραίτητη για την προσαρμογή σε οποιαδήποτε τρέχουσα κατάσταση και την κάλυψη των αναγκών των ατόμων.

Τέτοιες είναι οι αλλαγές στη νομοθεσία και τις διαδικασίες που απειλούν την κάλυψη των βασικών αναγκών (όπως η στέγαση και η τροφή).

6. Οι πραγματικοί ειδικοί στην ένταξη είναι οι ίδιοι οι άνθρωποι, παρά τις προκαταλήψεις μας.

Οι ενέργειες που ακολουθούνται αποφασίζονται από τους ίδιους τους ανθρώπους που εξυπηρετούμε. Τα εξατομικευμένα μας σχέδια ένταξης θεωρούν τους/τις ωφελουμένους/ες μας ως ενεργούς διαμορφωτές στη διαδικασία ένταξής τους αντί για παθητικούς δέκτες υπηρεσιών.

7. Τα προβλήματα των προσφύγων είναι προβλήματα της κοινωνίας.

Η φτώχεια, η έλλειψη στέγης, η προσβασιμότητα στις υπηρεσίες και τα βασικά αγαθά, είναι ζητήματα που επηρεάζουν πολλές ευάλωτες ομάδες και χρειάζεται να τα ξεπεράσουμε σε ατομικό, κοινωνικό και θεσμικό επίπεδο.



Η ΑΝΑΦΟΡΑ «ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΗΣ HUMANRIGHTS360 - ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΑΛΥΣΙΔΩΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ & ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ "ΜΗ ΚΑΤΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΥΣ"» ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ - INTEGRATEAM ΤΗΣ HUMANRIGHTS360.

95, V. Sofias Ave, 115 21 Athens, Greece
T. (+30) 210 6400214-215
contact@humanrights360.org